

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Expedita Juris Divini, Natvralis, Et Ecclesiastici Moralis Expositio

Tamburini, Tommaso

Coloniæ Agrippinæ, 1665

Tractatus IV. De Consensu per verba de præsentī.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40132

§. X.

An laborans aliquo occulto defectu possit, eo tacito. ad Matrimonium procedere?

Et item, An tunc possit ad Sponsalium impletionem alterum compellere? Remissivè.

Hæc denique ad complementum hujus Tractationis de sponsalibus est

sent inquirenda, sed, quia de priore à me factis tractatum est lib. 7. a in Decal. ideo, a Lib. 7. in vel illa lege, quæ ibi breviter perstrixi, vel Decal. 1. §. 2. ma. 6. pluribus agitata pete eadem à Sanchez, §. 6. b aliisque, à quibus etiam distinctè habebis de posteriore.

* *

Finis Tractatus Tertii.

TRACTATUS QVARTVS DE CONSENSV PER VERBA DE PRÆSENTI:

IDEST

DE MATRIMONIO, UT EST CONTRACTUS.

CAPUT I.

De Natura Matrimonii.

§. I.

Quid proprie veniat nomine Matrimonii?

IN toto negotio Matrimonii, quatuor intercedunt, quæ ad rem nostram in præsentia faciunt. Primò, Contractus inter personas habiles, quo scilicet hæc consentiunt, atque ad eò se obligant ad mutuam corporum traditionem, in ordine ad sobolem generandam. Secundò, Ratio Sacramenti, quæ ex Divina institutione adest in prædicto consensu, hunc enim Christus Dominus elevavit ita, ut significaret, & conferret gratiam Fidelibus: quæ quidem ratio Sacramenti, brevi tempore durans, eo scilicet, quo ejusmodi consensus exhibetur, causa dictæ gratiæ eo modo est, quo pluribus explicant Theologi; nam Matrimonium non esse

Sacramentum in facto esse, judicio cum Castropal. a & cum aliis, probabilius. Tertio, Interventit vinculum perpetuum, quod remanet post ejusmodi consensum, & Sacramentum. Quarto denique, Interveniunt, seu consequuntur aliæ obligationes ex dicto consensu, scilicet servandi fidem conjugii, cohabitandi cum eodem, filios educandi, &c. hæc quidem duo postrema scilicet, vinculum, seu indissolubilitas, & dictæ obligationes, quæ subsequuntur, sunt effectus prædicti consensu, & prædicti Sacramenti.

2. Porro proprie loquendo, tum contractus ipse, seu mutuus consensus vocatur Matrimonium, tum vinculum prædictum. Hinc, quando Tridentinum b dicit, Matrimonium esse Sacramentum, intelligitur de dicto consensu, quando autem Eugenius IV. in c Decreto fidei dicit, consensum esse causam efficientem Matrimonii, & pari modo, quando Doctores dicunt, Matrimonium esse ex se indissolubile, esse perpetuum, esse effectum mutui consensu, intelligitur de vinculo: non est

est igitur à nobis querendum, ut cum super-
fluo labore querat Perez, a quid proprie sit
Matrimonium, consensus ne, an vinculum,
nam utrumque proprie dici solere Matrimo-
nium, jam vidimus.

3. Siquis ergo à te scisciterur, in quonam
consistat Matrimonium, ne sine distinctione
respondeas, sed ita distingue. Matrimonium,
pro ut dicit consensus, est *Viri, & Foemina
habiliū ad prolem generandam consensu mu-
tuus, quo scilicet id dant invicem, acceptant-
que jus, & dominium corporum ad finem pradi-
ctis prolis generanda, quique ad rationem Sacra-
menti est à Christo Domino elevatus.* Matrimo-
nium verò, ut dicit vinculum, rectè à Theo-
logis *b* cum Magistro sic describitur, est
*Conjunctio maris, & femina inter legitimas per-
sonas individuam vitam consuetudinem retinens:
vel, ut habent Jurisperiti, c* *Conjunctio ma-
ris, & femina, consortium omnis vite, divini,
& humani communicatio Juris.* Explicant Ma-
trimonii descriptionem pluribus Pontius, *d*
aliique, quorum aliqui rectè colligunt, hoc
vinculum, seu conjunctionem, seu obliga-
tionem esse denominationem ortam ex præ-
dicta mutua traditione corporum, &c. quæ
omnia satis sit, innuisse breviter.

§. II.

Quotuplex sit Matrimonium.

1. **T**Riplex est Legitimum, Ratum, Con-
summatum. Legitimum (quod sic
appellatur, siue, quia secundum leges sit, siue,
quia legitimo inicitur consensu) est ipse con-
tractus naturalis, qui certè communis est
omni Matrimonio, tum in lege naturæ, tum
gratiæ. Ratum, est prædictus contractus in-
ter Fideles, qui habet rationem Sacramenti,
ut §. præced. diximus, sed antequam habeat
copula maritalis. Consummatum est il-
lud ipsum, quod ratum, sed postquam acces-
sit prædicta copula, ita dictum, quia perficitur,
seu consummatur, sicuti venditio rei
traditione perficitur. Vide, quæ dicam p. 4.
c. 7.

2. Et quidem Ratum, etiam propriissimè,
Matrimonium est, quia (etiam præscinden-
do ab actuali copula) in solo consensu, quo
se conjuges obligant, per mutua corporo-
rum traditionem utrinque acceptatam, tota
essentia Matrimonii habetur, quale fuisse
Matrimonium SS. Virginis cum S. Joseph opti-
time, brevibus, explicat Castropal. *e* & legi-
potest S. Th. *f* Suar. *g* aliique.

3. D.fferunt autem permaximè, ut habet
idem Castropal. *b* prædicta Matrimonia in
eo, quod legitimum, favore fidei, solvi po-
test, cum alter ad fidem convertitur, alio
quamvis tenuente. Ratum verò solvitur pro-
fessione solemnī Religionis. Consummatum
vero nunquam ut ex dicendis latius, & cla-
rius habebitur, atque hinc, & ex Cap. *i* De-
bitum, atque ex Decreto *k* Ultimo Conc.
Florent. aprè colligitur triplex significatio in
Matrimonio: Nam, quatenus est legitimum
contractus, significat conjunctionem Dei
cum Anima Fidei, per gratiam. Quatenus
Sacramentum, præscindendo à copula, signi-
ficat conjunctionem Christi cum tota Eccle-
sia per Baptismum. Quatenus Sacramentum
consummatum, denotat conjunctionem Hy-
postaticam Verbi Divini cum natura huma-
na, quæ omni ex parte insolubilis est, perinde,
ac Matrimonium consummatum.

4. Nos autem in hac secunda parte agemus
de Matrimonio legitimo quatenus scilicet
dicit merum consensum naturalem; nam pos-
tea de Matrimonio, ut Sacramentum est, sua
erit distincta tractatio.

CAPUT II.

De consensu requisito ad Matrimo-
nium.

§. PRIMVS.

Qualis Consensus.

1. **N**imis est certum, proprium con-
sensus requiri ad Matrimonium,
quia tradi suum alteri non potest
sine consensu tradentis, multo magis propri-
um corpus, idque indissolubiler.

2. Id, quod aded verum est, ut, neque
Principem sæcularem, neque Ecclesiasti-
cum posse dare jus utendi corpore ad prolem,
suscipiendam, sine proprio utentium consen-
su, tradant communiter Doctores apud Sanc.
l & Gasp. *m* Hurt.

Ecc

3. Deum num

3. Deum autem, qui est omnium corporum Dominus, posse dare Viro potestatem in corpus mulieris, & contra, sine ipsorum consensu, docet Sanchez, *n* cum aliis, rectè ad-
Sanc. di- dens, probabilius esse, illam traditionem
sta disp. tunc non esse Matrimonium: hujus enim ef-
 26 *Lean.* fectia requirit mutuum conjugum consen-
disp. 6. de sum, ut hætenus dictum est.
mat. q. 3.

Hurt. lo. c. 4. Quod autem requiratur conjugum
contrafill. consensus & non alterius, v. g. parentum ad
 29 *Ochag.* Matrimonii validitatem, habes læculenter a
 b *Bellar. l.* pud Bellarminum. *b* An verò licitè filius,
 1. *de ma. c.* in vitis parentibus, consensum Matrimonio
 19. *q. 20.* præbeat, diximus nos *e* alibi pluribus. Lege
 c *Li. 5. dec.* item Barbofam *d* in Voto decisivo, an valeat
 e. 2. §. 3. statutum afficiens prænis filios sine consensu
 d *Barb. in* parentum contrahentes; ubi affirmantes a
 Voto decis. filios, alios melius negantes refert.

Érc. 6. Denique, cum certum sit, nullum con-
 e *Sup. Tr.* surgere Matrimonium ex consensu ficto,
 de *sponsal.* quanti posset an sic fictè contrahens obligetur
 e. 1. §. 4. verè consentire; sed id colligitur ex dictis
 e supra.

§. II.

[*An sufficiat Consensus, quando à contra-*
hente non cognoscitur impedi-
mentum dirimens.

1. **T**ertius, & Berta, dum, sive uterque,
 sive alteruter dubitarent, an inter ipsos
 esset impedimentum consanguinitatis (idem
 die de quocunque impedimento dirimente)
 contraxerunt Matrimonium, sed non multò
 post cognoverunt, nullum fuisse ejus-
 modi impedimentum: fuitne validum Ma-

f Sanc. l. 2. trimonium? Quid Secundo, si certò putaf-
mat. disp. sent, adesse impedimentum, quod verè non
 33. erat?

g Cast. disp. 2. Respondeo ad primum, Matrimonium
 2. *de spons.* esse validum. Ita Sanchez, *f* Castropal. *g*
 pu. 5. n. 9. Hurtadus, *h* & communiter. Ratio est,
 h *Hurt. disp.* quia sic contraxerunt, quasi sub conditione
 3. *de mat.* de præsentì, si habiles sumus; At jam habiles
diffic. 7. erant, ergo jam absolurus de facto, atque
 m. 21. adedè efficax fuit consensus.

i Sanc. cit. 3. Respondeo ad secundum, Matrimo-
 k *Cov.* nium esse invalidum. Contra hanc respon-
 Gutt. alla. sionem habemus Sanchez, *i* Covarr. *k* &
 à *Cast. l. c.* Gutierrez adductos à Castropal. loc. citato.
 nu. 8.

Ratio nostræ responsionis est, quia, qui fir-
 miter credit laborare impedimento dirimen-
 ti, nec absolutè nec sub conditione potest ef-
 ficaciter consentire Matrimonio; Non abso-
 lutè, ut certum est, & ipsi adversarii fateantur;
 quia id, quod ut impossibile apprehenditur,
 non potest quis efficaciter velle. Non sub
 conditione, sic, *si forte possim, si forte sum ha-*
bilis, si forte impedimentum non adsit, nam, si
 quis se sic haberet, jam non firmiter putaret,
 sed subdubitaret, se posse, se habilem esse, se
 impedimentum habere, atque adedè essemus
 in casu præcedentis numeri.

4. Neque obstat primum argumentum,
 quo utitur Sanchez *l*, quod scilicet excom-
 municantur, qui sic contrahunt, unde sup-
 ponuntur, posse habere verum consensum:
 non obstat, inquam, nam excommunicantur,
 non quia validum fecerint Matrimonium,
 sed quia contrahere attentaverint.

5. Neque obstat secundum argumentum,
 quo idem utitur, quia in jure ex Sponsalibus
 nullis ratione impedimenti oritur publica
 honestas, modo adsit consensus, unde supponit
 Textus, posse adesse consensum cum im-
 pedimento dirimenti: non obstat, inquam,
 quia dictum jus disposuit, ut talis consensus
 attentatus pareret publicam dictam honesta-
 tem, quamvis verus non esset.

6. Neque denique tertio obstat paritas ab
 eodem allata de hæretico, qui, quamvis cer-
 tò putet, Baptismum non esse Sacramen-
 tum, tamen validè baptizat; non obstat, in-
 quam, quia in hæretico supponitur, esse
 intentio faciendi, quod facit Ecclesia, quæ
 intentio prævalet. Id, quod non invenitur
 in casu nostro, ut supponimus. Lege Hur-
 tadum. *m*

7. Quid si contraxerunt cum impedimen-
 to v. g. cum consanguinitate, sed deinde
 post dispensationem obtentam v. g. à Con-
 fessario, illi iterum consenserunt, quam ta-
 men dispensationem ipsis Confessarius non
 aperuit, validumne tunc esset Matrimo-
 nium?

Respondeo, adhuc invalidum, *n* saltem *n* *Ess. l.*
 ex eo capite; quia, si aliud non addatur, *mag. l. 1.*
 consensus hic novus solum fuit ratificatio *82. covarr.*
 consensus prioris, qui, cum fuerit nullus, con-
 sequenter, & ipsa ratificatio nulla erit. Dixi *q. de*
 (saltem ex eo capite) nam, an ex illo alio, *p. m. 21.*
 quod esse validum

quod nondum ipsi dispensationem concessam acceptaverint, colligi potest ex a alibi à me dictis.

2. Sep. li. 5.
de pen. in
Tr. De cas.
17. c. 9. §. 1.
d. nu. 18.

§. III.

Circa quod versari debet consensus contrahentium.

1. **C**ontroversum, & sanè dignum, quod explicetur, est, de quanam re debeat, seu circa quod objectum debeat versari consensus, tum ut validum sit, tum ut licitum Matrimonium? In Matrimonio enim tria veluti collecta inveniuntur, Bonum Sacramenti, Bonum prolis, Bonum fidei, hoc est, Matrimonium ex natura sua Primò, affert indissolubilitatem, quia est Sacramentum juxta illud Sancti b. Pauli *Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in Christo, & Ecclesia*, ut scilicet, sicuti Christus Dominus indissolubilitate est conjunctus cum Ecclesia, ita vir cum uxore modo superius explicato. Secundò, affert intentionem generandi prolem, illamque educandi. Tertio, necessitatem servandi fidem inter ipsos conjuges, atque ad horum aliquod reducuntur alia in Matrimonio inclusa, qualis est cohabitatio conjugum, obligatio reddendi debitum, & similia.

b. S. Paul.

2. **Q**uærimus ergo, An si quis Matrimonium contrahat, non intendendo prædicta omnia bona inclusa in Matrimonio, validè, & licitè contrahat? Quid, si intendat alios fines extrinsecos Matrimonio? intendat v. g. divitias ex dote acquirere, honorem ex familia, conjugii voluptatem, & similia.

An validè?

3. Si quis mente intendat, sive explicitè, sive implicitè (quod implicitum hic evenit, quando non intenditur contrarium) se obligare ad illa tria, scilicet ad perpetuitatem, ad prolem, ad servandam fidem, validè Matrimonium contrahit; invalidè verò, si positivè habeat animum non se obligandi

Sanct. l. 2. positivè habeat animum non se obligandi
mat. d. 29. ad hæc. Ita Sanch. & alii que. Ratio, quæ
G. Herv. dictum hoc simul probat, & explicat, est,
de ma. disp. quia, ut modo diximus, de essentia Matrimo-
niū est consensus tradendi corpus, quo

consensu conjux se obliget, ad prolem generandam, fidemque servandam. At verò ipsa exequutio generationis, vel ipsa actualis custodia fidei de essentia non est: possum enim ego, me obligare, v. g. ad servandam castitatem, licet animum habeam ejusmodi obligationem (sanè cum peccato) non observandi. Cum igitur prædictus contrahens, de quo loquimur, intendat sive explicitè sive implicitè, ut dixi, hanc obligationem subire, substantiam Matrimonii ponit, atque adeò contrahit validè; immo id etiam erit, si intendat, se obligare ad status perpetuitatem, quod est Bonum Sacramenti, cætera verò bona, puta Bonum prolis, & Bonum fidei, non excludat. Nam sic, quasi in radice includit cætera dicta Bona.

4. Quod si omnem obligationem, vel etiam solum unam ex prædictis tribus, v. g. perpetuum statum excludat, tunc nullum esse Matrimonium patet ex dictis, quia non habetur sic Matrimonii essentia. *Lege Hurtrad. d. & Perez. **

An licitè?

Vbi, qualis finis debeat intendi à contrahente Matrimonium, ne is peccet.

5. Finis alius est principalis, ad quem scilicet quis principaliter intendens, aliquid agit. Alius secundarius, à quo quis non rarò applicatur ad agendum. Celebras v. g. ut Sacrificium Deo offeras? Ecce causam, seu finem principalem. Sed id hodie facis, aliter non facturus, quia eleemosynam invenisti? Ecce finem secundarium, & quem vocamus etiam impulsivum, quo actu applicaris ad celebrandum: nam illum primum vocare solemus motivum.

6. Jam in Matrimonio contrahendo, potest Primò, esse finis tradendi mutuo corpora, quæ, ut modo dicebam, est obligatio, in qua tanquam in radice includitur obligatio prolis generandæ, & obligatio reddendi conjugii debitum, & cætera modo nu. 2. explicata, & in Matrimonio inclusa.

7. Secundò, potest esse finis adhibendi remedium concupiscentiæ, seu evitandi fornicationem, vel habendi conjunctionem mutuam obsequiorum, & similia, quæ in-

Ecc 2

cludun-

d. Hur. disp.
7. differ. 9
e. Perez de
mat. disp.
13. sec. 5.

cluduntur quidem in Matrimonio, sed tanquam quædam secundaria; nam propterea vocantur, & sunt fines secundarii institutionis Matrimonii.

8. Tertiò, possunt esse fines quilibet alii qui nec primario, nec secundo includuntur in institutione Matrimonii, nam propterea sunt, vocanturque fines extranei Matrimonii, quos scilicet conjuges ipsi non raro adhibere solent; ejusmodi est finis acquirendi divitias, voluptatem, bonum nomen, honestam familiam; &c. His positis.

9. Dico Primò. Cum quis contrahit Matrimonium more ordinario, illique consentit ob finem prædictum principalem, vel ob aliquem ex inclusis in ipso principali fine, vel ob aliquem ex finibus prædictis secundariis, non excludendo expressè principalem, licitè contrahit. Ratio est, quia sic se conformem reddit ejus institutioni, & non est, undè culpa orti possit.

10. Dixi (more ordinario) nam possit licitè contrahi Matrimonium cum sola intentione se obligandi ad mutuam corporum traditionem, præscindendo à copula, immò copulam excludendo, & sic fuisse Matrimonium Sanctiss. Virginis, & S. Joseph, supra insinuavimus, & iterum dicemus clarius infra. *a*

11. Dico Secundò. Si quis per suum consensum ordinet suum Matrimonium ad aliquem ex finibus extrinsecis dictis numero 8. non excludendo expressè fines illos Matrimonii primarium, & secundarium; peccabit quidem ex communi sententia cum Sanch. *b* & Layman, *c* aliisque, sed non mortaliter: Ratio est, quia, licet non sit magna deordinatio, cum implicite remaneant illi fines, undè non sit culpa mortalis; aliqua tamen adest deordinatio, dum tam explicite intenditur finis extrinsecus, & alienus à finibus, ob quos institutum est Matrimonium.

12. Quod si excluderentur expressè fines primarii, nec consentiret quis obligationi tradendi suum corpus, &c. Tunc, & Matrimonium esset nullum, & consequenter id sic intendere, foret mortaliter illicitum, quia sic irritum redderetur Sacramentum.

13. Dico Quartò. Quamvis sententia di-

cta nu. 11. probabilis sit, & communiter recepta, tamen probabilis est etiam opposita, excludens etiam peccatum veniale, ut sustinent Castropal. *d* Coninck, & Pontius, *f* *d* Cast. Vel enim hi extrinseci fines ex se honestatem, moralem habent, ut esset pax Republicæ, concordia consanguineorum, familiæ nobilitatis conservatio, fornicatio vitanda, &c. Et tunc ajo, te venialiter non peccaturum, si ob ejusmodi fines Matrimonium contrahas; quia dum finem illum principalem procreationis sobolis, &c. non excludis, & aliquem ex his extraneis, qui ex se honesti sunt, intendis, non est, undè culpam ullam committas; Quæ enim culpa est, honesto medio, quale est Matrimonium, velle acquirere illud, quod ex se honestum item est?

Vel hi extrinseci fines, ex quorum aliquo moveris ad Matrimonium, sunt ex se indifferentes, qualis est finis divitiarum, voluptatis non peccaminosæ, honoris, &c. Et tunc etiam ajo, te, nec peccaturum venialiter, abstrahendo ab aliquo alio inconvenienti; Ratio est ferè eadem, quia, dum non excludis finem principalem, ex se nulla est culpa, velle aliquod temporale acquirere, medio aliquo honesto actu. Sanè culpam non committit, qui celebrat Sacrum non celebraturus v. g. hodiè, nisi stipendium lucretur, modo remaneat intentio principalis sacrificandi in honorem Dei, quæ semper remanet, ut supponimus, siquidem peccaminosum non est, sic operari. Ita igitur in casu nostro. Et ad hoc fortè respexit Sanch. *g* dum denique fallus est, communiter in adhibendis his finibus, venialiter quidem peccari, quia dum remanet implicite, modo dicto, finis principalis, cæteri (ait) non tam sunt fines operis, quam motivum, & applicativum operantis.

CAPUT III.

De Consensu externo requisito ad Matrimonii valorem.

1. **I**NTERNO consensui debet accedere mutuus consensus externus, ut Matrimonium valeat, tum quia nullus contractus consistit, nisi fiat externè; debet enim cognosci

a Inf. c. 5.
§. 7. n. 5.
fine.

b Sanch. l. 2.
mat. d. 29.
nu. præ.
er. tim. 21.

c Laym. l. 1.
5. Tr. 10.
tr. 4. n. 2.
c. 3.

cognosci ab altero, cum quo contrahis, tum quia Matrimonium est Sacramentum, atque adeo ex Christi Domini institutione, necessarium signum sensibile. Id ita placet Tho. Sanchez, ut dicat esse probabilius (certum esse, ego dicerem libentius) neque sine utriusque conjugis externo consensu posse Matrimonium consistere, etiam si Deus utriusque consensum internum utriusque reveler; quod profecto nimis clarum est in hoc presente rerum statu, in quo Matrimonium est elevatum ad rationem Sacramenti, quod ut dixi, signum sensibile, secundum præsens ejusdem Dei Decretum, esse debet.

2. Sed internum consensum exprimi quibuscumque signis, satisne erit, an necessarium debent accedere verba in iis, qui loqui possunt? In illis enim, qui loquela carent sufficere alia signa jam scimus, definitum esse in

Cap. cum b jure.

3. Respondeo, etiam in potentibus loqui, sufficere quælibet signa ad validitatem Matrimonii. Ita Sanchez c. cum sexcentis auctoribus ab ipso adductis, quidquid alii, qui apud eundem ibidem negent ex eo, quod putant Sacros Canones decrevisse, semper esse necessaria verba in potentibus loqui. Sed ratio nostræ Doctrinæ est, quia ex una parte hi Canones non rectè adducuntur, facileque ad eos respondet Sanch. d.

ex alia verò Christus Dominus hoc Sacramentum Matrimonii instituit per modum contractus, seu, rationem contractus elevavit ad rationem Sacramenti: At quilibet contractus signo impleri potest. Confirmatur ex Concilio Florentino, in cujus Decreto de Sacramentis sic habetur: *Consensus per verba regulariter expressus facit Matrimonium.* Nota illud (*regulariter*) non ergo semper, & necessarium.

An licitè solis signis Matrimonium contrahatur?

4. Inquires Primò. Qui cum possit loqui, Matrimonium contrahit solis nutibus, vel signis, peccatne?

Respondeo, certè non invenio præceptum hac de re: Quare, qui signis utatur certis, & non dubiis (nam tunc esset mortale ob incertitudinem Matrimonii, inde sequentem, & ob scandala, ac lites inde facile pro-

ventura) non video, unde peccatum committat. Et quamvis Sanchez e dicat, esse veniale, si iusta causa non interveniat, cur debeas uti signis, & non verbis, quia est, inquit, à ratione alienum, aliquam deordinationem continens, in hoc gravissimo contractu non exprimere consensum commodiori modo, quo potest, scilicet verbis: nihilominus, quia nos in humanis actionibus, ne sub veniali quidem obligamur perfectissimo modo, & certissimo agere, sed satis abundè est, si perfecto, & certo modo agamus, idè etiam à veniali signis certis contrahens liberandus est. Ita Castr. f. qui utitur alia ratione à nostra, quia, inquit, ubi lex non est, nec prævaricatio esse potest, ut dicit S. Paulus. Verùm hæc ratio non solvit argumentum allatum à Sanch. hic enim contendit, ut modo vidi, adesse legem naturæ dictantem, alienum esse à recta ratione, in hac gravissima re certissimum modum contrahendi negligere. Expeditius ergo nos negamus, adesse ejusmodi legem, recta enim ratio in moralibus non dicitur sub aliqua deformitate, nisi, ut utamur modo certo, non autem, ut certissimo.

Quinam ex conjugibus prius consentire debent per sua signa?

5. Inquires Secundò, pro praxi. Quinam prius est interrogandus, ut prædictum consensum externum præbeat, vir, an mulier?

Respondet Covarr. g. honestum esse, ut prius scæmina. At Joannes h. Andreas honestius esse putat, ut vir, qui est caput mulieris, atque hunc sequitur Sanch. i. eisdem referens. Ego censèo, sequendam consuetudinem uniuscujusque Ecclesiæ, ut insinuat à Rituali Romano, ubi de Ritu servando in Matrimonii Sacramento agitur; ab eodem tamen Romano Rituali prius interrogatur vir, postea mulier, id, quod in nostra Diocesi Panormitana servamus.

Quæ verba, vel signa sunt ad Matrimonium necessaria?

6. Inquires Tertiò. Quæ verba, vel signa requiruntur, vel sufficiunt ad ejusmodi consensum exprimendum?

Respondeo, Regula generalis hæc esto.

Ecc 3 Illud

Illud verbum, seu signum requiritur; & sufficit, quod certò in circumstantiis, in quibus efformatur, exprimit internum consensum. Quæ autem in particulari ejusmodi sint, satis colligi potest ex iis, quæ dixi paulò a superius, & latè habet Sanchez, b bre- viter autem Castropalaus. c

a Tr. 3. de spons. c. 2.

§. 3. præfertim à n. 17.

b Sanc. lib.

1. matr. à

disp. 18.

c Castrop.

l. c. p. 8.

Quam simultatem verba contrahentium habere debeant?

7. Inquires Quartò. Necessè ne est, ut simul proferant suum consensum vir, & mulier?

Respondeo, Nequaquam; nam satis est, si unus post alterum proferat, dummodò consensus alterius non fuerit revocatus, isque moraliter perseverare censetur; siquidem, nec ratio contractus, nec ratio Sacramenti majorem simultatem requirit. Ita Aversa d contra aliquos contrarium sentientes, ita etiam Sanch. e cum aliis multis.

d Avers.

qu. 3. de

mat. sec. 6.

e Sanc. cii

aliis lib. 2.

mat. dif.

32.

f Conc.

Trid. sess.

24. c. 1. de

Ref.

Nec obstat Concilium f Tridentinum, ipsi enim, requirit quidem præsentiam Patrochi, & Testium, sed nihil innovat, quoad simultatem, de qua loquimur, & certè etiam in humanis aliquibus contractibus requiritur præsentia Notarii, & Testium; sed non inde inferitur necessitas simultanei consensus contrahentium.

8. Consensus autem alterius non perseverare, sed revocari censetur, vel explicitè, ut si positivè incipiat dissentire, vel implicite, ut si v. g. consentiat per verba de præsentem alia, vel si transeat tempus, pro quo fortè consensit, vel, quando tempus nullum fuit præsumtum, si transeat tantum temporis, ad quantum in talibus circumstantiis prudenter censetur (secundum varias sententias, quas mox referam) non se extendi intentio contrahentis. Legè Gaspar Hurtad. g

g G. Hurt.

dis. 3. de

matr. dif.

8.

h Sanc. lo.

cii. nu. 4.

9. Addit Sanch. h Si, altero volente non statim consentire, prior, qui consenserat, affirmet, se consensum nunc revocasse, ipsi esse credendum, quia, nisi contrarium constet, præsumitur quis consensisse sub conditione, si alter statim assensum præbeat, præfertim, quando est præsens, nec per Procuratorem, vel Epistolam initur Matrimonium. Adde æquum non esse, ut prius con-

sentiens debeat expectare ad quodcumque libitum alterius, &c.

10. Si urgeas: Ecquodnam temporis intervallum potest intercedere inter consensum unius, & alterius, ut Matrimonium validum contrahatur?

Respondeo, quodcumque tempus concedit Navarus; quem citat Gasp. i Hurtadus, dum alter non revocat. Si septennium non transeat, dixit Sotus. Si biennium, Henriquez, apud Sanchez, k Si annus, Ledesma apud Hurtadum cit. Denique ipse Sanch. id prudentis arbitrio relinquat, attentis particularibus circumstantiis: Nam Matrimonium (ait) est Sacramentum fundatum in contractu civili; quare illud tempus intercedere potest inter consensum unius, & consensum alterius, quod non destruit rationem contractus civilis. Cum ergo à multis circumstantiis pendeat, an civilis contractus judicetur persistere, necne ex tanto, vel tanto temporis intervallo, rectè ex circumstantiis semper erunt expendendæ. Quis enim neget, majus tempus posse intercedere, quando per Procuratorem contrahitur Matrimonium, quam, quando per principalem, & majus, quando per Epistolas missas v. g. ad Indias, si ibi inveniantur unus ex Sponsis, quam, si per verba inter præsentem? Hæc sententia esset excipienda, nisi scrupulis daret aditum, dum frequentissimè timoratus dubitaret, an expensæ omnes circumstantiæ fuerint.

11. Excipiatur igitur à nobis prima sententia Navari, concedentis quodcumque tempus. Quam sententiam sequitur Bossius l citans Majorem, Lessium, Bonacia. Co- ninck, Covarr. alioque; & ratio est eadem, ac modo dicta, sed sine limitatione, quia Matrimonium ex iis contractibus, qui subsistunt, non revocato consensu ab altero, si alter, quocumque tempore, consentit: Id quod non potuit negare ipse idem Sanch. m in eo casu, quo, post longissimum tempus, ratificatur Matrimonium ab altero, qui si à initio consenserat, de qua re suo loco inferius.

12. Excipiatur igitur à nobis prima sententia Navari, concedentis quodcumque tempus. Quam sententiam sequitur Bossius l citans Majorem, Lessium, Bonacia. Co- ninck, Covarr. alioque; & ratio est eadem, ac modo dicta, sed sine limitatione, quia Matrimonium ex iis contractibus, qui subsistunt, non revocato consensu ab altero, si alter, quocumque tempore, consentit: Id quod non potuit negare ipse idem Sanch. m in eo casu, quo, post longissimum tempus, ratificatur Matrimonium ab altero, qui si à initio consenserat, de qua re suo loco inferius.

CAPUT IV.

De Consensu dato ableni.

§. I.

Per Procuratorem.

1. **S**upponimus tanquam certum, & ab aliis passim probatum, posse per Procuratorem contrahi Matrimonium, illudque esse Sacramentum, ejusque Ministros, & suscipientes esse ipsos principales, non verò Procuratorem.

2. Supponimus item ex Sacro a Textu, Procuratorem institutum ad Matrimonium, immo, & ad sponsalia, ex Sanchez mox citando, ut legitimus sit, debere habere speciale mandatum ad Matrimonium circa determinatam personam non posse limites mandati excedere, & nec posse, alteram sibi substituere, nisi hoc expressè contineatur

in mandato. Lege Coninck, b aliosque. Et Sanch. quidem rectè notat, non esse necessariam sexuum diversitatem in ejusmodi Procuratoribus, sed posse esse duos viros, vel duas mulieres, quia non contrahunt nomine proprio, sed alieno. Rectè etiam notat

Coninck, quem sequitur Aversa mox citanda, sufficere generale mandatum, quo ali-

quis expressè consensisset in eam, quam Procurator electurus est, & mandasset, ut suo nomine, cum ea sine ullo responso contraheret. Cujus rationem ego puto, esse illam, quia

est ad certam personam. Denique rectè notat Aversa, c Procuratorem ad Matrimonium posse esse cujuslibet ætatis, dummodo sit compos rationis, & cujuscunque qualitatis. Quamvis ergo ex jure in d Procuratore

requiratur ætas decem & septem annorum, tamen hoc non requiritur, nisi secundum qualitatem negotiorum, ubi est necessaria industria personæ. Quare in Procuratore, ubi non requiritur, nisi expressio consensus, & de quo nulla est juris dispositio in contrarium, dicta ætas necessaria non erit. Ita

Perez, Reginald. aliique
apud Dia-
nam. e

An constitui Procurator debeat in præsentia Parochi?

3. His suppositis. Prima difficultas est, an quando is, qui futurus est conjux, constituit Procuratorem ad Matrimonium, debeat ejusmodi mandatum dare in præsentia sui Parochi, & Testium?

4. Respondeo. Ita requirunt aliqui apud Castropalaum. f. Ve.ùm cum communi sententia, & cum Sanch. Coninck, & eodem Castropalao g eos citante, certum sit, id non requiri. Ratio efficax est, quia Tridentinum requirit præsentiam Parochi, & Testium, quando contrahitur Matrimonium, ut illi testari possint de jam contracto; nihil verò disponit de mandato ad contrahendum; ac Matrimonium contrahitur, quando Procurator nomine alterius præbet consensum, suscipitque consensum alterius, non verò, quando constituitur Procurator ad illud. Advertendum tamen est, ita dari ejusmodi mandatum debere, ut possit probari, & constare Ecclesiæ, ipsum datum fuisse. Quare, quamvis omnes concedamus, ut habet Sanch. b procuratorem hanc, seu mandatum, posse h Sanch. l. c. dari oretenus, sine scriptura, sicuti potest, n. 14. quodecunque aliud mandatum, omnes tamen advertimus, pari modo constare debere, idem mandatum oretenus fuisse datum.

Hinc cum eodem Sanch. & Bossio i dicitur i Boss. de mus, Parochum, & Testes non obligari matrim. ad videndum literas mandati; ipsi enim c. 3. n. solum Testes esse debent de ipso consensu 303. Lege Matrimonii facti à Procuratore, qui sit de item Co-facto legitimus, non verò, ut legitimus nunc. d. 24 cognitus ab ipsis. à nu. 77.

Revocatio consensus conjugis, antequam Procurator ejus contrahat, quid operetur?

5. Secunda difficultas. Constituit Titius ejusmodi Procuratorem, juravitque se perseveraturum in consensu ad Matrimonium cum Berta v. gr. sed deinde (esto cum peccato) antequam Procurator officium impleat, revocat Titius consensum, sive expressè, sive tacitè per nova v. gr. sponsalia cum alia, vel per novum mandatum contrahendi cum alia, &c. Validum ne est Matrim-

Matrimonium, si Procurator hujus revocationis in seius contrahit nomine Titii cum Berta?

6. Respondeo, non fore validum, etiam si solum mente consensum revocaverit, quia essentialia est contractui Matrimonii, adesse consensum utriusque conjugis, nunc autem jam unus consensus deficit.

7. Dices. Alii contractus politici valide fiunt per Procuratorem revocatum, quando revocatio, nec parti, nec Procuratori nota est, ut habetur a L. si mandatum, & alibi: ergo, & in consensu Matrimonii. Respondeo, negatur consequentia; nam Respublica, vel Ecclesia supplere possunt consensum contrahentium circa res temporales, & politicas, unde pro quiete, & bono publico supplet in casu dicto; at circa Matrimonium supplere nequeunt, cum sit de hujus essentia proprius conjugis consensus, sine quo per nullam auctoritatem consistere matrimonium potest.

8. Nota, si post consensum datum Procuratori, dissentias quidem, sed deinde iterum eo tempore assentias, quo Procurator nomine suo contrahit, validum fore Matrimonium: quia tunc jam adest consensus.

Ita b Castropalaus.

Procurator ad Matrimonium sicte constitutus.

9. Tertia difficultas. Quando constituiti Procuratorem sicte, & non vero animo, sed postea eo tempore, quo Procurator nomine tuo contraxit, verum consensum habuisti, validum ne ejusmodi tuum matrimonium fuit?

10. Respondeo. Validum pronunciat Sanch. e quia jam adest consensus requisitus. Verum Coninck. d longè melius negat. Ratio est, quia, cum prima constitutio Procuratoris fuerit nulla ex defectu tui consensus, is, non potuit, quando contraxit, Matrimonium contrahere, ut verus Procurator tuus; ergo nulliter contraxit. Ergo parum juvat, te longè distantem consensisse; oportebat enim de novo Procuratorem legitime constituere ad tuum consensum exprimendum.

In amentiam incidens post Procuratorem constitutum.

11. Quarta difficultas. Quid, si impediatuus consensus ex eo capite, quod antequam tuus Procurator contrahat, fias amentis; valebit ne Matrimonium contractum à tuo Procuratore, te persistente in amentia post mandatum incurta?

12. Respondeo. Valere asserit Castropalaus. e cum aliis, quia Matrimonium per Procuratorem non fiet ex vi consensus, quem habetas tunc, quando tuus Procurator contrahit, postquam enim evenire, ut tunc esses ebrius, vel dormires, & tamen nemo negat, in hoc casu ebrietatis, vel somni, validum esse illud Matrimonium, sed fit ex vi consensus, quem dedisti, quando Procuratorem constituisti, at mente tunc firmus eras, & sanus.

13. Verum Pont. f quem sequuntur alii, f Pont. asserit, nequaquam valere. Ratio, præter cæteras, est, quia (inquit Averlag) amentia ponit hominem extra statum humani commercii, immo, & humanæ rationis; Unde videretur extinguere omnem consensum antea ab hujusmodi homine datum. Confirmitur efficacius, quia hic non adest sufficiens consensus alterius conjugis mente sani; nam, quando hic consentit acceptando, & se invicem alteri tradendo, semper intelligit, se consentire ad Matrimonium cum persona, quæ, secundum communem hominum, vel mul erum statum, humana sit: At amentis est extra hunc statum, unde hic videretur adeste error in persona, qui Matrimonium nullum sine controversia parit. Hæc sententia posterior mihi arridet: Noto tamen, locutionem esse de vera amentia, non autem de Phrænesi ad aliquod tempus, hæc enim æquiparatur ebrietati, & non amovet hominem à statu humano.

14. Dices. At alia Sacramenta valida sunt, etiam si conferantur amentis, si is ante amentiam ritè petiit? Cur ergo non idem dicamus in Matrimonio? Respondeo, quia suscipiens alia Sacramenta, v. g. qui baptizatur, solum debet esse subiectum Baptismi, ad quod satis est, illud petiisse, nec petitionem fuisse revocatum; at suscipientes Matrimonium, sunt etiam Ministri, & legitimum

a L. si mand. ff. mandati. et alibi.

b Castrop. l. c. n. 2.

c Sanch. di. ad. 11. n. 13. d Coninc. d. 24. dub. 9. n. 72.

e Castrop. l. c. n. 2. c. rans Sanch. Coninck. Gutter. adde Bo. nac. q. 2. p. 5. n. 2. de matr. f Pont. 2. c. 13. n. 14. quom sequitur. Av. q. 3. sec. 6. v. Hæc tamen. Et Dicit. q. 3. n. 4. ref. 243. g Averlag.

consensum debent elicere, dum administrant. Cum ergo in casu nostro, saltem alter conjux, qui est sanus, non consentit, ut dictum est, in personam amentis, fieri Matrimonium non poterit.

Verba Procuratoris ad Matrimonium.

15. Quinta difficultas. Quibus verbis debet Procurator uti, quando, nomine principalium, Matrimonium contrahit? Respondeo: His, vel similibus verbis: *Talis consenti in te, vel accipit te in virum, vel uxorem, me mediante, vel Recipio te in virum, & uxorem nomine talis persona.* Ita Sanch. a Sed, quum Parochus debeat assistere huic Matrimonio per Procuratorem celebrato? Respondeo, de hoc agam infra. b

§. II.

Per Epistolam.

16. CUM certum sit, etiam per Epistolam, ut ceteri civiles contractus, posse Sacramentum Matrimonii celebrari, solum hic ejus praxim apponere debemus, quam his verbis affert Castropal. c *Debet traditio, & acceptatio utriusque contrahentis coram eodem Parocho, & Testibus fieri, aliis non possent testari de Matrimonio: Id verò fiet, si scribas Maria, te ipsum in maritum ei tradere, eamque in uxorem, ex tunc acciperes ipsaque legens litteras cum Parocho, & Testibus, affirmet, se etiam tibi tradere, & traditionem à te factam acceptare. En tibi, quomodo traditis, & acceptatio utriusque contrahentis sit coram Parocho, & Testibus. Existimo tamen, necessarium esse, quòd Parochus, & Testes agnoscant tuas litteras, ut sic sciant, cujus traditionem mulier acceptat, ut notavit Coninck. Hæc Castropalaus.*

17. Dices. Is, qui per Epistolam (idem qui, per Procuratorem) contrahit Matrimonium, ignorat, an alter sit bene dispositus ad Sacramentum, ejusque effectum suscipiendum? Ergo subit periculum cooperandi cum peccato alterius, si fortè ille sit in statu peccati.

18. Respondeo. Cum quilibet, sit existitamburinus de Sacramentis.

mandus bonus, nisi contrarium constet, poterit alius morali certitudine præsumere, alium esse bene dispositum.

19. Illud certè advertendum est, ipsos principales contrahentes debere esse in statu gratiæ, non quidem necessariò eo tempore, quo Procuratorem constituunt, vel Epistolam scribunt, sed eo, quo verisimile est, fore, ut Procurator nomine ipsorum contrahat, vel quo Epistola legatur, quia, ut diximus, & fusè dicemus inferius, ipsi principales sunt Ministri, & susceptores hujus Sacramenti. d Procurator autem ipse d *Legè Sæc. non peccat, si, dum contrahit Matrimonium, est in statu letalis peccati: quia, nec n. 29. & recipit in se Sacramentum, nec nomine suo 30. ministrat.*

Dua Monitiones ad contrahentes per Procuratorem, vel Epistolam.

20. Prima. Sanc. e hic appositè monet, e *Sanc. l. c. optimè facturos contrahentes per Procura- n. 31. torem, vel Epistolam, si deinde per se ipsos iterum contrahant, ut certius sit Matrimonium, si fortè illegitimum quid intercurrerit. Nec timeas (inquit) de iteratione, qua licet in aliis Sacramentis, manente eadem materia, prohibeatur, non tamen prohibetur in Sacramento matrimonii, quia hoc fundatur in ratione contractus civilis, qui iterari ex se potest, & soler. Adde tamen (ut patebit ex iis, quæ dicentur inferius f) non semper fieri Sacramentum, quociens renovatur consensus, sed ut *Sacræ. solum, quando primo, perficitur contra- ut Sacræ. ctus, si antea propter aliquem defectum, ca. 3. nu. 3. legitimè perfectus non fuit.**

21. Secunda, prudenter monet Coninck. g in hunc modum: *Sed hæc (contrahere g Coninck. scilicet per litteras) extra necessitatem non d. 24. nu. sunt practicanda, quia alia via commodiores 80. sine. possunt facillè reperiri. Hæc ille, & certè, etiam, quando est necessitas, lecurior via est per Procuratorem, quàm per litteras.*

CAPUT V.

De consensu conditionato.

§. I.

Quid, & quosuplex sit conditio.

I. Matrimonium (sicuti, & ceteri contractus) potest, quantum ad præsens institutum facit, duplici modo contrahi. Primo, absolute, ut, *Te in uxorem duco*. Secundo, sub conditione, ut, *Te uxorem duco, si tuus Pater approbaverit*. Qui duo modi contrahendi, valde differunt; Consensus enim absolutus vult, & de facto parit eodem ipso momento, quo exhibetur translationem dominii in corpus: At conditionatus vult quidem eandem dominii translationem, sed vult, eam non haberi, si apposita conditio deficiat, lege Gasp. Hurtad. a.

* G. Hurtad. d. 7. diff. 1.

2. Hinc, fit, ut Matrimonium absolute consensu celebratum, nihil expectare debeat, ad suos effectus producendos. Debeat, vero celebratum consensu conditionato; suspenditur enim perfectio contractus, usque ad adventum conditionis: Nam propterea nihil interim innovandum, nec conjuges se, ut tales tractare queunt.

3. Jam vero ejusmodi conditionum divisiones varix sunt, Prima divisio; Alia est de præterito: ut, *Te duco, si virgo es*. Alia de præterito: ut, *Te duco, si Sacro interfuisti*; Alia de futuro: ut, *Te duco, si Panormum te transferes, si tantum dotem dabis, &c.*

4. Secunda divisio. Quæcunque ex dictis conditionibus potest esse de re impossibili Physicè, ut, *si volabis, si volasti, &c.* vel, de re admodum difficili, quæ æquiparatur impossibili, immo, & impossibile vocatur, ut, *si montem aureum mihi dotaveris*, vel, de re impossibili moraliter, id est, de re turpi, seu contra leges, ut, *si mendacium dixeris, &c.*

Rursus potest esse de re possibili, sive necessaria, ut, *si cras orientur Sol*, sive contingente, ut, *si Navis ex Asia venerit, &c.*

5. Tertia divisio. Hæc contingens potest esse, vel solum dependens à tua potestate; nam ideo dicitur potestativa, ut, *si venatum*

ibis; Vel casualis, ut, *si cras fulgurabit, si Navis ex Asia venerit, &c.* hæc enim in tua potestate non sunt, Vel mixta, id est partim dependens à tua potestate, partim à potestate alterius, ut, *si officium à Rege impetraveris*, id enim dependet à me acceptantia, & à Rege officium conferente.

6. Hic te moneo, has contingentes conditiones non raro apponi, tanquam terminos, vel tanquam diem præfixum, non tanquam conditiones, ut, *Duco te, si morietur meus pater*, id est, *quando morietur*.

7. Quarta Divisio admodum notanda, Conditionum alia est, quæ inest contractui, & à contractu exposcitur, sine qua scilicet contractus esse non potest, ut, *Te duco, si tu consenseris*. Alia, quam contractus ipse non exigit, nec tamen est contractui contraria, ut, *Si pater consenserit, si mendacium dixeris, si furtum feceris, &c.* Alia, quæ ipsi contractui contraria est, ut, *Te ducam, si non transtuleris dominium tui corporis ad prolem generandam*.

8. Quinta denique. Alia est positiva, ut sunt præcedentes, præsertim, quando dependent ab altero ex conjugibus, ut; *Te duco, si Romam adiveris*. Alia est negativa, ut, *Te duco, si Romam non adiveris*.

9. Adverto Primo, aliquos nihil distinguere inter Matrimonium conditionatum, & consensum conditionatum; Sed certe Sanch. b. bene docet, consensum posse esse conditionatum, Matrimonium vero nequam, quia nimirum, quando consensus est conditionatus, nullum adhuc est verè Matrimonium; at, quando deinde purificata est conditio, fit verum Matrimonium, quod jam nullo modo conditionatum est, sed absolutum, quia per adventum conditionis transit in absolutum. Vides ergo, quomodo Matrimonium nunquam est, nisi absolutum? Moneo nihilominus, nos, & Doctores passim uti hac voce Matrimonii conditionati, per illam solum significantes, tunc Matrimonium nondum esse perfectum.

10. Adverte Secundo, quando inferius sæpè dicemus, per aliquas conditiones ex dictis vitari contractum Matrimonii, sensum esse; tunc Matrimonii contractum esse nullum. Quando autem dicemus, aliquam ex iisdem conditionibus rejici, seu haberi pro non adjecta, sensum esse contractum esse vali-

validum, de conditione autem illa nihil esse validum, de conditione autem illa nihil esse laborandum, cum habenda sit perinde, ac apposta nequaquam fuisset. Sed per singulas conditiones discurremus.

§. II.

Matrimonium sub conditione presentis, vel praterita.

11. **C**ONditio de presentis, vel de praterito non suspendit Matrimonium, seu non reddit illud conditionatum, sed, vel est certo Matrimonium, vel certo non est. Ratio ducitur ex natura contractus conditionari cuiuscunque. Si enim conditio existit, vel extitit, iam purificata est conditio, & consequenter certo contractus obligat: si vero non existit, vel non extitit, iam non adest conditio, & consequenter contractus vitatur, & certo non obligat, quia solum sub illa voluit, se obligare contrahens. Ita Sanchez a aliisque.

12. Extenditur hæc doctrina ad conditiones turpes, quamvis enim mox dicturi sumus, conditionem turpem de futuro vitare contractum, & illum reddere nullum, tamen eadem conditio turpis de presentis, vel praterito, sicuti non suspendit contractum, quia, ut dictum est, conditio de praterito, vel presentis certo existit, vel certo non extitit, ita non vitat. Ratio autem differentie est, quia, ex turpi de futuro, allicerentur homines ad turpia patranda, si contractus sustinendus esset, media illa turpi conditione futura: at hoc inconveniens non adest in turpi de presentis, vel de praterito, cum tunc supponatur, delictum iam fuisse patratum, ergo non est, unde non sustineatur.

13. Extendatur etiam eadem doctrina data n. 11. ad conditiones de presentis, vel de praterito, physice impossibiles; id, quod colligitur ex dicendis mox §. 5. & videri possunt Pontius, b & Castropalaus c extendentes; Thomam vero d Sanchez non extendentem.

14. Inquires. Ad valorem Matrimonii requiritur ne cognitio existentia talis conditionis, v. g. si sic tecum contrahat puella, si es nobilis, vel, si habes, vel, si habuisti officium à Rege, tecum contraho: necesse ne est, ut ipsa

sciat tuam nobilitatem, vel tuum officium? Quod, si non novit, dicendum ne est, non statim, sed solum, quando noscet, fore validum Matrimonium?

15. Respondeo. Ita putat Coninck. e Ra- e Coninck. rio est, inquit, quia ad Matrimonium opus d. 29. dub. est, ut uterque contrahens sciat consensum l. 1. m. 6. alterius. At in casu hoc, dum puella nescit tuam nobilitatem, non potest tibi notus esse ejus consensus, quia, si sub conditione sibi ignota consentit, non minus ejus dissensus conjici potest, quam assensus.

Confirmatur, quia id esset, ac si diceret puella; *Accipio te in virum, vel non accipio, quo pacto certum est, esse invalidum Matrimonium.*

16. Verum Sanc. & G. Hurt. f quos se- f G. Hurt. quitur Castrop. g merito putant, fore statim ead. d. 7. validum Matrimonium, si vera est conditio. diff. 2. Ratio est, quia puella non consentit sub conditione nobilitatis; vel officii sibi noti, sed g Castrop. sub conditione nobilitatis, vel officii, si hæc pal. d. 2. existant, hunc autem consensum jam tu p. 11. §. 1. cognoscis, licet non cognoscas illum, ut procedentem à cognitione nobilitatis, vel officii.

Ad consumationem dic, esse disparitatem maximam, quia formula illa, nec assensum, nec dissensum determinatè significat, cum in casu nostro clarè significetur, ut dictum est, consensus determinatus sub existentia conditionis, licet non sub notitia illius.

17. Ex dictis igitur, erit quidem necesse, ut puella cognoscat, an tu sis nobilis, vel officium obtinueris, ut videat, an Matrimonium fuerit validum, nec ne, non vero, ut illud validum fiat.

§. III.

Sub Conditione de futuro necessario.

1. **A** Conditione de futuro necessario, ut, *Duco in uxorem Bertam, si cras Sol orientur*, non suspenditur contractus Matrimonii, sicuti, nec ceteri contractus. Ratio est, quia prædicta conditio, tam ad suspendendum consensum, quam ad demonstrandam consensum certitudinem, apposta esse censetur: ut sensus sit demonstrativus, non conditionatus sic: *Sicuti certum est, cras oriri Solem, sic certum est me Bertam ducere.*

Fff 2

2. Quod

1. Quod si facias sensum sic: *Duco Bernam, cum cras orietur Sol*, non est mirum, te debere expectare crastinum, quia tunc illud *Cras* est tempus præfixum. An verò, in hoc posteriori sensu, hæc verba constituent Matrimonium, an sponsalia, dixi superius. ^a

^a Tract. 3. riu. a

de sponsal.

c. 2. §. 3.

nu. 30.

3. Addo, evenire posse, ut contrahentes, sive ex ignorantia, sive consulto, verè voluerint expectare prædictæ conditionis necessariæ impletionem (id, quod est ex conjecturis colligendum) & tunc suspendetur sine dubio consensus, quia tunc, ut supponimus, verè, sub illa consensum præbuerunt, & voluerunt facere sensum num. præced. explicatum.

4. Atque ex hoc Addito vide, an concitare possis Pontium, & Sanchez. Hic enim *b* habet doctrinam à nobis hætenus allatam, Pontius *c* verò, dum eam ex parte negat, videtur considerasse id, quod nos in prædicto Addito monitum volumus.

b Sanc. lib.

5. matr. d.

2. nu. 5.

c Pont. l. 3.

c. 1. nu. 12.

d Sanc. l. c.

nu. 13.

e Pont. l. o.

ci. nu. 7.

5. Notat ibidem meritò Sanchez, *d* si conditio in se sit contingens, sed certò futura, ut, *Si Antichristus nascetur*, non suspendere consensum; cum enim id sit de futuro certo, æquivaleret necessario. Non ergo assentior Pontio *e* dicenti, consensum tuum suspendi, usque ad conditionis eventum; cum enim sit incertum, inquit, quando Antichristus *v. g.* nascetur, debet expectari ejus temporis adventus. Non, inquam, assentior, siquidem tu non contraxisti sub conditione, *Si Antichristus tali tempore nascetur*, sed, *si Antichristus nascetur*, quod certum est, & tibi satis cognitum.

Ne tamen excidat hic debere etiam addi illud, quod modo addidi *nu. 2. & 3.*

§. IV.

Sub conditione de quocunque futuro contingente, sed non turpi.

Ubi.

AN, ADVENIENTE CONDITIONE, necessarius sit novus consensus?

1. **I**N consensu sic *v. g.* habito: *Te duco, si Pater tuus consenserit*, vel, *si Avus tuus te duxerit*, &c. Certum est, Matrimonium

suspendi, quia sub illa conditione contrahis: accedente autem dicto consensu, vel dote, certum item est, Matrimonii obligationem subsequi debere, cum jam parificata, id est posita sit conditio, &c. Idem dic de quacunque alia conditione etiam vana, dummodo non sit turpis, Ut *Tecum contraheo, si veris venatum*, *si in terram expues*, &c. quia contrahentes non prohibentur ponere ex sua libertate (esto imprudenter) condiciones, quas velint, modò non sint turpes, nec à lege reprobatæ. Ita Aversa *f* contra *So-*

2. Sed difficultas est gravissima hic, & in similibus consensibus conditionatis, vel consensibus respicientibus tempus futurum, ut, *Te duco, si tantam dotem mihi assignaveris*, *Te duco pro die crastino*, in quibus certum est, non esse Matrimonium ante adventum præfixi temporis, Difficultas (inquam) est, An purificata jam conditione dotis, seu adveniente tempore designato, debeas iterum actum consensuum exhibere ad valorem Matrimonii, an satis sit prior ille consensus exhibitus ante conditionis, vel temporis adventum, ita, ut, conditione, vel tempore positis, statim, sine novo tuo actu, validum sit Matrimonium?

3. Respondeo. Duas de more esse sententias. Prima sustinet, non requiri novum consensum, sed statim validum esse, posita conditioe, Matrimonium, Ita Sanchez, & aliique, quorum potissima ratio est, quia consensus ille conditionatus verus consensus est, licet (quia sub illa conditione) imperfectus. Si ergo non est revocatus, ut supponi semper debet, idem manet, adveniente conditioe: & quia non amplius pendet à conditioe, jam perfectus erit, & absolutus: Ut quid igitur necessaria est alterius novi consensuum accessio?

4. Quòd si ab his Auctoribus requiras, quandonam ex vi Tridentini Parochus, & Testes debent assistere dicto Matrimonio, quando sit consensus conditionatus, an parochus, quando impletur conditio?

Responder Sanchez loc. cit. quando sit consensus conditionatus; quia tunc verè exhibetur consensus ad Matrimonium. Si curi iidem assistere debent Matrimonio, quod fit per Procuratorem, non verò con-

f. Avar.

g. 5. mar.

h. 6. 7.

Quam.

g. 5. mar.

h. 6. 7.

Quam.

g. 5. mar.

h. 6. 7.

Quam.

g. 5. mar.

h. 6. 7.

Quam.

g. 5. mar.

h. 6. 7.

Quam.

g. 5. mar.

h. 6. 7.

Quam.

g. 5. mar.

h. 6. 7.

Quam.

g. 5. mar.

h. 6. 7.

Quam.

g. 5. mar.

h. 6. 7.

Quam.

g. 5. mar.

h. 6. 7.

Quam.

g. 5. mar.

h. 6. 7.

Quam.

g. 5. mar.

h. 6. 7.

Quam.

g. 5. mar.

h. 6. 7.

Quam.

g. 5. mar.

h. 6. 7.

Quam.

g. 5. mar.

h. 6. 7.

Quam.

g. 5. mar.

h. 6. 7.

Quam.

g. 5. mar.

h. 6. 7.

Quam.

g. 5. mar.

h. 6. 7.

Quam.

g. 5. mar.

h. 6. 7.

Quam.

g. 5. mar.

h. 6. 7.

Quam.

g. 5. mar.

h. 6. 7.

Quam.

g. 5. mar.

h. 6. 7.

Quam.

g. 5. mar.

h. 6. 7.

Quam.

g. 5. mar.

h. 6. 7.

Quam.

& Huiusmodi loci citatis respondent, debere assistere etiam, quando impletur conditio, quia illi debent esse Testes Matrimonii, at Testes esse non possent Matrimonii jam contracti, si solum assisterent conditionato consensui, non vero impletioni conditionis.

5. Verum secunda sententia iustinet, requirit novum consensum, sine quo ille prior conditionatus consensus, etiam adveniente conditione, constitueret solum sponsalia absoluta, non vero constituerent Matrimonium. Ita Pontius, & aliique, quorum ratio precipua esse debet, quia licet ille consensus conditionatus sit certe consensus, tamen est imperfectus, ut ipsi Adversari fatentur: ergo, etiam adveniente conditione, imperfectus ex se manebit. Probatur consequentia, quia in se remanet ille idem, qui erat antea, nec adveniens conditionis aliquid influit in illum. Quare, si tunc non habebat efficaciam ad perfecte obligandum, nec habebit ex se post conditionem.

6. Quod autem consensus conditionatus non habeat tantam efficaciam, patet, quia secus non posset valide revocari ante completam conditionem, sicuti non potest consensus absolutus. Et secus, huic consensui conditionato non prevaleret consensus absolutus, quo quis inuit cum aliqua Matrimonium absolute, relicta ea, cum qua ante completam conditionem sub conditione contraxerat, ut prevaleat, docemus omnes.

7. Quare licet (ut videri potest apud Auctores citatos) concedatur, eiusmodi conditionatum consensum, modo dicto imperfectum, obligare contrahentem in ceteris materiis, in quibus, adveniente conditione, regulariter, non debet, ad inducendam obligationem, accedere novus consensus, quia contrahens voluit, se obligare pro illo tempore, quo accedet conditio; id tamen in Matrimonio concedere non possumus; non solum, quia cum gravissimus sit, & indissolubilis contractus, requirit perfectissimum consensum, sed quia in Matrimonio obligatio non oritur ex promissione, qua se quis velit obligare, sed ex ipso actuali actu, ex vi cuius efficaciter se obligat, huic enim actui, tanquam materiae proxima, adhereret ratio Sacramenti à Christo Domino instituti.

8. Ex his vides, in hac sententia Parochum, & Testes huic novo consensui assistere omnino debere, quia solum per hunc consensum contrahitur Matrimonium, cum in conditionato, adveniente conditione, adsit solum ratio sponsalium.

9. Dices cum Castropalao citato. Quando Matrimonium de presenti contrahitur, prius suum consensum exprimit v.g. vir, sub conditione tamen in se imbibita, quod mulier consentiat, qua consentiente, opus non est, ut vir de novo consentiat, sed ejus consensus, qui in se conditionalis erat ante mulieris consensum, redditur absolutus, & perfectus, mulieris consensu adveniente. Ita ergo in casu nostro, adveniente conditione, non erit necessarius novus consensus.

10. Respondeo. Negari consequentiam posse. Nam viri consensus de presenti, moraliter, & secundum humana commercia, idem censetur esse ante, & post mulieris consensum: quod certe nimis manifestè non habet consensus sub futura conditione, qui solum perseverare iudicatur ex eo, quod nondum est revocatus: at ille de presenti idem censetur durare, quia tunc elicitur, & quidem prudenter iudicatur, ac si actu eliciatur post mulieris consensum. Quare consensus novus non est necessarius.

Confirmatur, quia viri consensus de presenti, ita praecedit consensum mulieris, ut ex circumstantiis, clare appareat, esse vir in tali dispositione, ut, si mulier, primo consensisset, sequeretur, & ipse cum suo consensu; Quare non est mirum, si novus non sit necessarius; sufficit enim consensus cum eiusmodi affectione: id quod certe non est in casu conditionis de futuro, in quo multae possent contingere mutationes, &c.

11. Ex his duabus sententiis hæc posterior mihi certior sit: ceterum priorem sententiam, cum ea tantorum virorum sit, commodaque ratione fulciatur, qua fronte improbabilem appellaveris: Quare merito utramque probabilem esse, superius b indicavimus.

b Supra
Tr 3. de
spons. c. 3.
§. 2. n. 10.

Conditio, si Pontifex dispensaverit.

12. Jam vero, ex allata decisione consequitur decisio illius similis difficultatis. An Matrimonium initum inter impeditos sub conditione, si Pontifex dispensaverit, sit validum statim, ac impetratur dispensatio, an potius sit necesse, ut post eam impetratam, novus consensus accedat?

13. Respondeo. Sanchez, Coninck, Hurtadus, Castropal. II. cc. non requiri, Pontius aliique citati, quos ego sequor, requiri, consequenter putant. Rationes præcipuæ pro utraque parte sunt eadem, ac prædictæ; nam propterea idem de utraque sententia judicium feratur; quod modo num. 11. tulimus de sententiis præcedentibus.

An hac conditio, si Pontifex dispensabit, sit contingens?

14. Circa hanc conditionem, si Pontifex dispensaverit, quæres hac occasione Primo, an semper sit connumeranda inter condiciones contingentes.

Respondeo. Non semper. Nam in iis rebus, in quibus solet dispensatio concedi, (licet solum ex gravi causa) inter contingentes est annumeranda, atque adeo erit obligatio expectandi, donec ea impleatur modo dicto num. 1. In iis vero, in quibus dispensari à Principe non solet, conditio dispensationis est connumeranda inter impossibiles, seu turpes, de quibus mox §. 5. Talis esset dispensatio Matrimonii inter fratrem, & sororem. Quare hi semper remanebunt inhabiles ad Matrimonium, sive apponatur conditio dispensationis, sive non. Idem igitur erit dicere. *Ego te duco meam sororem, si Papa dispensaverit*, ac dicere *Ego te meam sororem duco*.

15. Quæres Secundo. Quis nam obligabitur procurare ejusmodi dispensationem solitam concedi (idem dic de aliis conditionibus, quæ procurari deberent, ut Patris consensus, Advocati consilium, &c.) si quando Matrimonium sit sub dicta conditione dispensationis contractum.

Respondet Castropal, loc. cit. citans Coninck, nemini ex contrahentibus id per se incumbere, nisi ad id speciatim se quis obli-

gaverit. Incumbet ergo ei, inquit, qui cupit contractum perfici. Expenas autem, ait, debere esse communes, quia utriusque negotium geritur. Quod dictum est de Matrimonio, dic de sponsalibus, quando sunt contracta cum dicta conditione.

De dictis expensis multa dixi Tr. 3. c. 5. §. 7. à numero 7.

Si Pater consenserit.

26. Occasione item prædictorum, quærent hic Doctores.

I. Quantum tempus debet expectari, si nullo præfinito termino aliquis sic contrahat: *Te duco, si Pater meus, vel tuus consenserit?*

Quærent II. Quid, si Pater consentiat, sed deinde statim consensum revocet, repugnetque? Et utraque quæstio erit etiam in sponsalibus sub eadem conditione contractis.

17. Respondeo ad primum. Prudentis arbitrio (ut fieri debere diximus sæpe in similibus) erit competens tempus definitum.

18. Respondeo ad secundum, tunc non esse positam conditionem, quia illa celeriter addita repugnantia, absolutum Patris consensum moraliter non ostendit.

19. Major difficultas est, si Pater initio repugnet, sed deinde consentiat. In quo casu positam jam esse conditionem, atque adeo Matrimonium obligare, docet Coninck, & Hurtadus supra citati; Non esse positam, unde Matrimonium non obligare, docent Sanchez, a & Pontius, b quia, si Pater repugnavit, avolvit obligatio. Sed dic, amice, cur per te in casu num. 18. allato, statim, atque Pater consentit, non firmatur Matrimonium, at nunc, statim, ac Pater repugnat, evanescit obligatio? Vellem à te hujus paritatis disparitatem.

20. Id fortasse vidit Castropalaus, c nam propterea huic difficultati, ita respondet, ut utrobique consideret celerem consensum, vel dissensus Patris mutationem; nam, si rogatus Pater, inquit, ita firmiter dissentiat, ut præsumi non possit, intra breve tempus arbitrio prudentis ejus consensum obtinendum esse, conditio absolute deficit, secus vero, si consensus ejus obtinetur intra breve tem-

re tempus, tamen si rebellis primum extiterit: Sicuti impleta censetur conditio, si Pontifex dispensaverit, tamen si primæ, & secundæ petitioni non acquieverit, si postea dispensationem concesserit.

21. Quod dictum est, certè est regulariter. Ceterum rectè monet Aversa, a si intentio contrahentium fuit de consensu, quem statim, audito negotio, daret Pater, tunc ad primum ejusdem nutum standum esse. Vide apud eundem; quid fiet, quando Pater taceat, & similia.

21. Si Pater erat mortuus, & tu apposuisti Matrimonio tuo hanc conditionem. Si Patri placebit, impossibilem conditionem apposuisti, undè de hoc consensu idem dicendum est, quod mox dicam universim de conditione impossibili.

23. Quid, si Pater decedat, priusquam ejus assensus explorari poterit?

Puto, tunc impletam esse conditionem; & Matrimonium valere. Ratio est, quia ejusmodi conditio: Si Patri placuerit, regulariter apponitur, ne Patrem filius offendat, si forte Matrimonium eligat sine ejus consensu: quæ ratio cessat, si jam ipse decesserit.

24. Dixi (regulariter) si enim vera appositâ fuisset propter aliquid dependens à vita Patris, tunc sanè nullum erit Matrimonium, quia advenire non potest conditio requisita.

§. V.

Sub conditione de futuro impossibili physice.

Ubi

DE FUTURO MULTUM DIFFICILI.

1. **V**T, quæ sunt dicenda planiora fiant, tria distinguamus oportet. Primum, Contractus communes, de rebus temporalibus. Secundò, ultimas Testatorum voluntates. Tertio, contractum Matrimonii, quando hæc sub conditione impossibili exhibentur. Et exemplum quidem Primi est: *Equum tibi vendo, si tu volabis.* Secundi: *Relinquo Titio meo hæc, vel legasario centum, si volabit.* Tertii: *Te duco in uxorem, si volabis, & Cælum manu retigeris.*

2. Porro ex communi sententia Docto-

rum, quos habes apud Delugo, b & apud b Delu. de Pontium, c in primo, hoc est in contractibus communibus, conditio impossibilis irritat, seu irritat dictos contractus; ita, ut, c Pont. l. 3. in exemplo allato, illa venditio omnino sit nulla. Ratio est, quia ea conditio, sub qua facta est venditio, poni nunquam potest, & consequenter (ut etiam Jura d disponunt) nec poni poterit venditio.

3. Rursum ex communi sententia Doctorum, quos apud eosdem habes ibidem, in secundo, hoc est in omnibus ultimis voluntatibus (excipit Pontius loc. cit. institutionem filii in hæredem, quando in potestate Patris est) conditio impossibilis non irritat dispositionem, sed ejusmodi conditio rejicitur, ac, si appositâ non fuisset. Vide tamen omnino quæ dicam numero 9. Undè in exemplo allato numero 1. debebantur Titio illa centum. Ratio est, quia licet nunquam evadatur sit absoluta illa Testatoris dispositio, propterea, quod nunquam eveniet dicta conditio; tamen legislator in legibus asserendis mox numero 9. ita statuit, sive ne captiosa hæc dispositiones cum malo publico invehentur, sive, quia præsumit, Testatorem ita velle.

4. Denique ex communi item, & certa sententia apud Doctores mox citandos, conditio impossibilis in Tertio, hoc est in Matrimonio, se habet, sicuti in dispositionibus dictis ultimarum voluntatum, non enim irritat dictum Matrimonium, sed ipsa regulariter (ut mox explicabo) rejicitur, ac, si appositâ non fuisset, & Matrimonium statim est validum, si est inter personas habiles ad Matrimonium. Verum id, quo modo sit intelligendum, hujus loci est breviter explicare.

5. Equidem celeberrima est difficultas, cur in cæteris contractibus conditio impossibilis illos irritat, non vero in Matrimonio? Si respondeas, quia ita Decretum est à Gregorio IX. sicuti quoad dispositiones ultimarum voluntatum, ita sancitum est à Legibus Civilibus mox numero 9. asserendis, nullo modo satisfacis. Nam Princeps potest quidem in rebus temporalibus, propter bonum commune, supplere defectum consensus subditorum, & ita fecit in dictis ultimis dispositionibus. At Ecclesia

non

non potest supplere defectum consensus in Matrimonio, quod, ut supra vidimus, celebrari, nisi per proprium contrahentium consensus, non potest.

6. *Tanta visa est hæc difficultas Durando, a ut dixerit se minimè percipere, undè Ecclesia Matrimonium celebratum sub dicta conditione validum pronuntiet, & ideo hæc difficultatem Doctoribus solvendam relinquit. Et Sanc. b quidem postquam retulit sex aliorum explicationes dictæ dispositionis Gregorii IX. in qua ejusmodi Decretum continetur, suam ipse adhibet. Cum c Delu. l. c. autem hæc non placeat Joanni Delugo, c à nu. 355. suam etiam is tradit, sed cui, fortasse tunc, perinde, ac meus animus, non omnino conquiescit.*

7. Nos igitur facilem viam, & certe regiam ineuntes, duo statuamus cum Coninck. d. Dico enim Primo, Ecclesiam, sic 29. ar. 42. decreville regulariter, quia cum nesciatur què sequi- intentio contrahentium, an scilicet contrahens adhibuerit illam conditionem im- d. 7. matr. possibilem sine animo contrahendi, an potius cum vero contrahendi animo, & solum illam adhibuerit per jocum, vel per ignorantiam, Ecclesia præsumit hoc posterius, quod est in favorem validitatis Matrimonii, & consequenter validum Matrimonium pronuntiat, & conditionem habet, ac si adjecta non fuisset.

8. Dico Secundo. Si tamen constet, conditionem illam impossibilem appositam fuisse sine animo contrahendi, vel cum animo volendi vere expectare illam, certè in foro conscientie nullum fore Matrimonium, & probari si id possit, etiam in foro fori, nam propterea antecedenti dicto, & numero 4. apposui illud (regulariter) Ratio est, quia consensus Matrimonii totus, quantus quantus est, dependet ab animo contrahentis.

9. Quamvis autem num. 3. absolute, & sine distinctione dixerimus, dispositiones ultimarum voluntatum celebratas sub conditione impossibili valere, rejecta conditione, ita disponentibus Juribus, ut innuimus nu. 5. unde id intelligi in utroque foro, teneat Turrian. d. 15. du. 9. num. 9. f. Delugol. s. à n. 342. sequiturque Delugo, f. ajunt in dictis ultimis voluntatibus debere servari idem, quod dictum à nobis est modo in Matri-

monio, id est eas factas sub modo impossibili, valere regulariter in foro externo, idque, quando aliud non constat de voluntate Testatoris, at non valere, si constet, Testatorem apposuisse illam conditionem impossibilem sine animo disponendi, vel cum animo volendi illam expectare, quia, si attente expendantur jura, g quando voluerunt, ut conditiones impossibiles in ultimis voluntatibus haberentur pro non adjectis, nihil aliud voluerunt, nisi, ut pro non adjectis præsumeretur ab ipsarum legum foro, præsumptio autem semper cedit veritati, quando de hac constat.

10. Quid in dubio, an affuerit ejusmodi animus?

Respondeo, tum in Matrimonio, tum in ultimis voluntatibus possessio stabit pro negatione Matrimonii, & pro negatione dispositionis. Lege Hurt. l. c.

Conditio impossibilis putata possibilis.

11. Enascitur ex dictis gravis hæc dubitatio: Si conditio sit re ipsa impossibilis, sed possibilis reputetur (quod ex conjecturis colligi non raro potest) à contrahente Matrimonium, quid judicandum?

Respondeo. Sanchez h sentit, nullum tunc esse contractum Matrimonii, immo & nullam dispositionem ultimæ voluntatis. Ratio est, inquit, quia tunc contrahens, & dispiciens ita consentiunt, ut vere expectare velint implerionem conditionis, jam enim illam putarunt possibilem, atque adeo, quæ impleri posset. Quoniam ergo ex alia parte ea nunquam ponetur, nunquam purificabitur consensus, & sic nulla remanebunt contractus, & dispositio.

12. At vero Delugo i putat, non annullari i Delugo Matrimonium, sed eam conditionem esse re- d. 22. de jiciendam, perinde, ac adjecta non fuisset, iust. m. idemque dicit in ultimis voluntatibus. Ra- 374. tionem ducit ex Textu, k nam Pontifex ab- k 10. dit. solute, & sine distinctione definit, esse vali- cap. fin. dit. dum Matrimonium, & conditiones impossi- cond. 117. biles esse rejiciendas: hæc autem jam absolute sunt impossibiles, quamvis à re, non tales, reputatæ. Utraque sententia est probabilis, modo hæc posterior intelligatur juxta dicta num. 7. 8. & 9.

Conditio valde difficilis.

13. Subnascitur etiam sequens difficultas. Quid sentiendum, si conditio sit multum difficilis, quæ æquiparari solet impossibili, seu, ut aliqui loquuntur, si conditio non sit impossibilis per naturam, sed solum de facto propter ejus summam difficultatem? v. g. Te duco in uxorem, si Regnum mihi dotabis, si tu (inops) mihi mille numerabis &c. Ubi nota prius ex his, quamvis in se sit possibile, tamen etiam multis est valde difficile: Et posterius facile fortasse erit aliis, at difficillimum ei pauperi, qui deberet conditionem illam implere.

14. Respondeo. Prima sententia asserit, a Matrimonium sub priorie conditione initum, id est sub conditione, quæ, quamvis comparatione aliquorum sit possibilis, est tamen multis valde difficilis, esse validum (regulariter tamen juxta dicta num. 7. & 8.) & conditionem illam rejici, sicuti rejicitur conditio quælibet physice impossibilis. Ratio est, quia illa conditio verè est, & appellatur moraliter impossibilis; ergo, ut impossibilis debet rejici. At vero Matrimonium sub posteriore conditione celebratum, id est sub conditione, quæ cum sit respectu aliorum, si ve facilis, si ve possibilis, est tamen valde difficilis solum ei, qui illam debet apponere, hæc prima sententia docet, esse invalidum, quia in jure non rejiciuntur, nisi conditiones absolute impossibiles, qualis non reputatur illa, quæ solum respectu tui unius est valde difficilis.

15. Secunda sententia asserit, b ejusmodi Matrimonium contractum sub conditione valde difficili, si ve multis, si ve uni non esse validum, si de facto non ponatur conditio, & conditionem dictam non rejici. Ratio, quia conditiones impossibiles solum per naturam in jure rejiciuntur, non vero rejiciuntur hæc conditiones, quæ vocantur impossibiles de facto, cum hæc verè sint potius difficiles, quam absolute impossibiles.

Et confirmatur, quia hæc conditiones difficiles in dispositionibus ultimarum voluntatum non rejiciuntur à jure, ut probat ibidem Pontius, præsertim ex illo juris (Cui natura in utriusque impedimento est), ergo neque rejici debent in Matrimonio, de quo Ecclesia definiit ad f. Tamburinus de Sacramentis.

militudinem dispositionis civilis circa dictas ultimas voluntates.

16. Si conditio ex se possibilis, sed, vel per accidens, vel lapsu temporis fiat impossibilis, eam non esse numerandam inter impossibiles, & consequenter nequaquam rejici in Matrimonio, rectè monent Sanchez, Pontius, & Castropalaus citati.

§. VI.

De conditione turpi de futuro, quamvis ea non sit contraria Contractui Matrimonii.

1. CUM illud possimus, quod jure possu- mus, ideo conditionem hanc turpem appellare jura solent impossibilem. Accedit, quod impossibile judicari debet, hominem honestam velle facere id, quod turpe est. De hac enim loquimur, non vero de conditione turpi, quæ poneretur ab alio sine contrahentium voluntate, ut, si quis sic contrahat. *Vendo tibi equum, si forte à latronibus tibi tuus ablatu fuerit*; tunc enim valet contractus, quia turpitudine non ponitur, ut admittenda à contrahentibus, sicuti rectè notat Delugo. d d Delugo

2. Dico igitur, hanc conditionem haberi pro non adjecta, debereque repelli in Matrimonio, perinde, ac repellitur conditio physice impossibilis, cum iisdem tamen limitationibus allatis §. præced. num. 7. & 8. Ratio dicti est, quia ita definit l. c. Pontifex. e c C. final. de cond. appof.

3. Hæc sit, ut hæc conditio, Te duco in uxorem, si te Virginem inveniam, esse modo dicto rejiciendam, quia est turpis; siquidem illam invenire Virginem vis, ad eam accedendo; at hic accessus turpis est, cum antè inventionem ejus virginitatis, illa non sit conjux tua. Dixi (ad illam accedendo) nam, si velis invenire modo licito, v. g. per Obstetricem, conditio turpis non erit, quare non rejicienda.

4. Quæret curiosus. Eademne doctrina est in ultimis voluntatibus, ita, ut conditiones turpes in iis rejici debeant?

Respondeo. Ita, f cum hoc tamen discrimine, quod conditio impossibilis tunc solum habetur pro non adjecta in ultimis voluntatibus, quando non constat, Testatorem omnino voluisse dispositionem non subsistere, ablata conditione. At vero conditio turpis

Ggg in iis-

G. L. 3. de condit. ob demum. L. 1. de con. dit. & in. tit. u. Lab. an. sibus §. 1. Delegati. Instit. de. ar. ed. in. Impo.

San. l. 3. mar. d. 4. num. 14. aliq.

Delugo. d. 2. de. p. 11. §. 3. num. 2.

Ex §. Im- possibilis. Instit. de. in utriusque. impedimento est. stipul.

in iisdem ultimis voluntatibus semper aufer-
tur, & dispositio valet, etiam si de contraria
Testatoris mente constet. Ratio autem hu-
jus rei est, quia ita absolute disponunt jura, ne
ob meritum lucra amittendi Legatarius, vel
haeres inducantur ad malum: regulariter ta-
men id etiam disponunt ex praesumpta, vel
interpretativa Testatoris voluntate. Et qui-
dem valet legatum, quando non stat per Le-
gatarium, quin ponatur modus. At non stat
per Legatarium, apponi modum turpem, sed
per legem, quae modum illum, seu illud turpe
onus merito vetat; ergo pari modo valebit
legatum sub simili conditione turpi.

5. Quid in ceteris contractibus commu-
nibus? Respondeo, in his ejusmodi conditio-
nes turpes, nec rejiciuntur, nec impossibiles
reputantur; obligantur tamen sic contrahen-
tes rescindere ejusmodi contractum factum
sub conditione turpi, ut sic patrandae turpitu-
do impediatur, de quo ego late a alibi.

a Lib. 7. in
Decal. c. 5.
§. 3. n. 8.

§. VII.

Sub conditione, qua inest contractus
Matrimonii.

1. Si apponatur in contractu conditio, quae
de se inest in dicto contractu, eoque
modo exprimitur, quo inest, non suspendit
contractum, sed statim est perfectus, v. gr.
Vendo tibi equum, si consenseris: quae est condi-
tio tacite imbibita in omni contractu, vel: *si*
pretium dederis, quae est conditio ex se inhae-
rens contractui venditionis. Ratio est mani-
festa, quia cum taciti, & expressi eadem sit ra-
tio (de quo axioma plura habent Pontius, b
& Barbosa e) ejusmodi contractus non est per
d Sanc. l. 5. memoratas conditiones proprie conditiona-
matr. d. 1. rus, sed solum per illas exprimitur id, quod de
nu. 6. jure veri contractus est.

b Pont. l.
3. c. 2.
c Barb. in
Tr. axiom.
218.
d Sanc. l. 5.
matr. d. 1.
nu. 6.
Pont. l. c.
Aver. qu.
§. matr.
sec. 6. V.
In primis.
e L. Si ita
legatum.
§. Illi. si
valet ff. de
legatis
primo.

2. Id igitur pari modo se habet in contra-
ctu Matrimonii, Quare, si dicas: *Contraho te-*
cum, si consenseris, si non es mea consanguinea, si
nullum subest impedimentum, non suspenditur
Matrimonium, quia conditiones hae de se in-
e L. Si ita sunt in Matrimonii contractu. Sanchez d
legatum. aliique:

3. Dixi (eo modo, quo inest) nam, si ejus-
modi conditiones aliter exprimentur, non est
mirum, quod suspendant. Sic in jure suspen-
ditur dispositio in sequentem modum facta:

Relinquo Titio legatum illud, si velit: Sensus e-
nim est, si se declaret, quod velit (quae decla-
ratio non inest in dispositione) quare ante-
quam declaraverit, se velle, non habet vim le-
gatum; nam propterea, Titio ante declara-
tionem mortuo, legatum non transmittetur
ad ejusdem Titii haereses. Simili modo in
materia Beneficentiae, si dicat Pontifex, vel E-
piscopus. *Confero tibi hoc Beneficium, si es ido-*
neus, non suspendit. At, si dicat: *Confero tibi*
hoc Beneficium si inventus fueris idoneus, su-
suspendit, quia illud explicatur, ut inest de jure
Collationis, hoc vero, non item.

4. Quod ergo de his dispositionibus dictum
est, servari etiam debet in Matrimonio. Un-
de, si sic illud in eas: *Contraho tecum, si Ecclesia*
id approbaverit, suspendit, quia conditio aliter
exprimitur, ac inest; Sensus enim est: si facti
examine constiterit, non adesse impedimen-
tum. Ita f. Averfa, aliique, quibus adde Co-
ninek, citatum ab Averfa in contrariam par-
tem, sed, si is attente legatur, mihi videtur, ef-
se pro parte hac, quae est communis.

Averfa
c. 7. Sed
cerit
Sancta

5. Quando aliquis diceret, *si Deo placuerit, l. c.*
Vendo tibi equum, Duco te in uxorem, Ego, cum
communiter intelligatur de voluntate bene-
placiti Dei, quae omnia vult, vel permittit,
nec suspendit contractum, nec Matrimo-
nium, sed valide ea iniri. At, si intelligatur de
voluntate Approbationis, id est, si Deus, ut
bonum approbet, tunc, propter rationem
modo dictam, suspendit. Ita Sanc. Averfa,
aliique citati.

Lege Pasqualigum, g qui ex allata doctri-
na colligit, legatum quoddam relictum Re-
ligioso, si ipsum Religiosus perierit, nec ab
ipso Religioso, nec ab ejus Monasterio obti-
neri posse, nisi ipse Religiosus personaliter
petat, nec satis esse, si petat Monasterium.

g Veri-
Tr. 4. p.
mor. 16.

§. VIII.

Sub conditione contraria contractus
Matrimonii.

1. Si quis v. g. ita contrahat: *Te duco in uxo-*
rem, si in te non transferam dominium mei
corporis ad usum conjugalem, contrahit eum
conditio, seu modo contrario substantiae
Matrimonii. Et de his, vel similibus dico, ir-
ritum esse, & nullum Matrimonium, quia
non potest Matrimonium subsistere sine suis
substan-

substantialibus. Quare non immerito sic definitur a Pontifice, non novum jus condens, sed quod est, de jure naturæ declarans.

2. Atque id verum est, tamen si ab altero ex conjugibus ejusmodi conditio apponatur, quia validitas Matrimonii æque pendet ab utriusque consensu, ut contra Covarruvias, & alios requirentes ad nullitatem, ut conditio hæc apponatur ab utroque, notat Castropalaus, b esto Sanchez probabilem vocet sententiam Covarruvias.

3. Cum autem hæc conditiones versari possint circa tria bona Matrimonii superius dicta, Sacramentum, Fidem, Prolem: Quæritur, an quæcumque conditio contra hæc tria, Matrimonium irritet? Exemplum primi est: *Contraho tecum donec, seu, si non inveniam puberiores*; id enim est contra Matrimonii Sacramentum; quod est indissolubile. Exemplum secundi: *Contraho tecum, si te adulterandam tradideris*. Exemplum tertii: *Contraho tecum, si vitabimus generare, vel educere prolem*.

4. Et omnes quidem conveniunt, conditiones contra bonum Sacramenti, & Fidei in primo, & secundo exemplo allatas irritare Matrimonium, quia hæc sunt contra essentialia Matrimonii. At de conditione contra generationem Proles Sanchez e putat ab ea irritari Matrimonium, quia pari modo illius essentialis ipsa repugnans est.

5. Sed G. d Hurtad. melius distinguit; aitque, ab ea Matrimonium irritari, quando apponitur conditio evitandi prolem medio illicito v. gr. si deberet evitari, sumendo remedia ad deiciendum sætum, occidendo, vel non educando prolem susceptam, &c. Id enim est planè contrarium Matrimonio: non autem irritari, quando apponitur eadem conditio modo licito v. gr. si evitanda esset susceptio proles, quia conjux nolle perere; quod utique licitum ipsi est, vel, quia etiam nolle reddere, sed cum consensu alterius conjugis, puta emisso ex utriusque voluntate Voto Castitatis: id enim non repugnat Matrimonio, cujus essentia est obligatio ad transferendum corpus in ordine ad generationem, non vero ipsa actualis generatio, ut supra vidimus. Quare, si actualis evitatio proles fiat propter bonum finem ex utriusque conjugis consensu, ut fuit in Matrimonio Sanctissimæ Virginis, & Sancti Joseph,

nec illicita est, nec Matrimonii essentialiter repugnans.

§. IX.

Sub conditione positiva, vel negativa.

1. **H**Æc, vel similis positiva conditio sine præfixione temporis: *Te duco in uxorem, si Romam adiveris*, unico, & primò actu impletur. Debet autem impleri, quam e primò moraliter possit. Unde, si occurrat moralis opportunitas, & Romam non adeas, solvitur contractus tui Matrimonii, si adeas, stabilitur, & firmus redditur; jam enim purificatur conditio. De hac conditione sic habet Textus. *f. Si in Capitolium ascenderit, sic recipienda est, si, cum primum potuerit, ascenderit.*

2. Contra, hæc, vel similis conditio negativa sine determinatione temporis: *Te duco, si Romam non adiveris*, profus vana est, & nullum unquam pariet Matrimonium, quia esset expectandum usque ad mortem, ut videretur, an ille Romam adiret, nec ne, quod esset dicere, Matrimonium esse adimplendum post mortem, quo nihil magis ridiculum esse posset.

3. Quoniam vero sic aliquis contrahere potest aliquando: *Te duco, modo Romam non adiveris*, maxime est advertendum ejusmodi consensum non esse sub conditione, sed sub modo. Quare Matrimonium est validum, quia est absolute contractum, & solum remanet obligatio conjugi Romam non adeundi, seu illum modum servandi, si turpis non est.

§. X.

Monitio ad Parochos.

4. **H**actenus dicta de consensu conditionato in Matrimonio locum hodie nullum habere debebunt, quia monendi sunt Parochi (quorum, & Testium assistentia est post Tridentinum necessaria ad validitatem Matrimonii) ut nunquam ejusmodi conditionatos consensus admittant. Nam licet, si admitterent, Matrimonium perficiendum foret per conditionis adventum, modo in superioribus explicato; nihil enim circa rem hanc Tridentinum innovavit, nihilomi-

nus prudenter Parochi facient, si absolutum requirant consensum. Quod, si alicujus conditionis impletio ad Matrimonium expectanda sit, ea expectetur, antequam illud per verba de presenti celebreretur. Utile tamen fuit, prædictas condiciones explicare, tum, ut natura contractus Matrimonii magis introspiceretur, tum, quia illæ locum sæpè habere possent in Sponsalibus, in quibus non est opus præsentia Parochi, ut recte notat Sanchez.

a Sanchez. l. 5. d. 1. n. 1.

CAPUT VI.

De Consensu Matrimonii coacto.

§. I.

De Consensu dato ex Errore, & similibus. Remissivè.

1. Quoad errorem, dolum, deceptionem, recole, quæ superius dicta sunt circa sponsalia, nam, quia eadem hic sunt observanda, molestum esset, illa repetere.

b Supra Tr. 3. c. 2. §. 2.

2. Præterea scito, nihil nos hic agere de consensu Matrimonii habito ex spe lucri, ex blanditiis, ex amore, &c. hæc enim sine dubio nihil obstant validitati Matrimonii, cum ea non faciant involuntarium, sed maxime voluntarium augeant. Lege Sanchez.

c Sanchez. l. 4. matrim. d. 11.

§. II.

De Consensu ex Metu

1. Eminens, ut supra explicuimus, metum alium esse gravem, alium levem, justum, injustum, incussum, vel ad extorquendum Matrimonium, vel ad aliud, incussum item, vel ab extrinseca causa libera, vel ab intrinseco.

d L. 1. in Decal. c. 2. §. 5.

2. His in memoriam redactis, hic ea ex aliis dictis afferam, quæ magis pertinent ad materiam de Matrimonio, quo ad meticulousum consensum, in quo versamur. Et quamvis multa de hoc argumento dicta sint supra, aliqua tamen ex illis hic repetere, claritatis, & commoditatis gratia, non gravabor.

e Supra Tr. 3. de spons. c. 2. §. 2.

Metus gravis injuste incussus, ad extorquendum Matrimonium.

3. Matrimonium hoc metu contractum est jure naturæ; ex mea sententia, nullum, id alicubi statim probatum est ex eo capite, quod quicumque contractus, simili injusto metu iniustus, non potest parere in alio jus Justitiæ; sic enim oriretur Justitia ab injuria; scilicet ab Injustitia, quod est impossibile. Est etiam ejusmodi Matrimonium ab Ecclesia & annullatum, quod nemo negat.

4. Hinc sequitur, etiam juramentum, quocumque, vel Matrimonium, vel sponsalia meticulousa firmet, esse nullum, & non obligare ad ratificandum, nec indigere relaxatione, quia Juramentum sequitur naturam contractus, cui adhæret. Si ergo contractus dicti Matrimonii nullam inducit obligationem, nec inducit Juramentum.

Matrimonium ex metu levi injusto, ad Matrimonium extorquendum incusso.

5. Probabile est, hoc Matrimonium nullum esse in foro conscientiæ, idque potissimum, quia ei deest perfectus consensus, qui Matrimonio, quod est ex natura sua indissolubile, necessarius est. At multo est probabilius, validum in eodem foro conscientiæ esse, tum jure naturæ, tum positivo. Ratio potissima est, quia, cum metus levis sit in potestate ineuntis Matrimonium, ut, & alium contractum, facileque illum is depellere possit, si non depellit, liberè, & perfectè sine ulla actione contrahit, & consequenter cum perfectissima libertate consentit.

6. Dixi (in foro conscientiæ) nam, ne detur ansa litibus, metui levi non datur actio in foro externo, ut omnes docent.

Matrimonium ex metu, sive levi, sive gravi, injuste incusso, ad Matrimonium.

7. Matrimonium ex hoc metu est validum. Ratio est, quia radix, unde nullus fit, vel rescindi possit contractus, est injuria, quæ fiat contrahenti: at nulla injuria fit ei, cui sic causa metus datur, &c. ergo, &c. Quam enim tibi injuriam irrogo, si dicam: Nisi mihi hoc

hoc vendat, vel nisi Beriam duxerit, accusabo te iuste de homicidio à te patrato? gratiam potius à te invero, quippe propono te, hoc remedio, malum punitionis tibi debita, posse non difficulter effugere. Ita Castropalaus, & Sanchez. h. Dices, at Matrimonium debet esse perfectè liberum, quæ libertas certè læditur per metum, etiam iuste incussum, ad extorquendum Matrimonium.

8. Respondeo, non lædi injustè, sed justè; Matrimonium autem debet esse perfectè liberum libertate non læta injustè, non vero libertate quomodocunque perfecta. Sic à Castropal. & responderetur huic rationi:

9. Verum, quia alicui videri poterit rationi non planè per hanc responsionem esse satisfactum. Adde, & auctoritatem multorum asserentium, ejusmodi Matrimonium nullum esse non puto improbabilem Bonacini. d' aliorumque opinionem, qui discurrunt in sequentem modum. Ejusmodi metus gravis iustus aliquando incutitur ad alios fines, aliquando, ad extorquendum Matrimonium; habet, v. gr. Cajus jus accusandi Titium ob injuriam sibi illatam per furtum mille aureorum, potest tunc Cajus metum accusationis incutere Titio ad extorquendos mille aureos, dicens, reddè mihi aureos, secus te accusabo, at non potest dictum accusationis metum incutere ad extorquendum Matrimonium, sic dicens, Duc meam filiam, secus te accusabo. Ratio est, inquit, quia hic metus injustè incutitur ad hunc finem Matrimonii, cum ipsius libertati repugnet. At vero ad finem extorquendi aureos justè incutitur, quia ad eos recuperandos utitur Cajus modo licito accusationis. Non indigemus autem hac distinctione in alio exemplo, quo Judex v. gr. mineret carcerem Petro Stupratori Virginis, nisi illam ducat, vel doret; tunc enim licitè, & justè Judex potest, immò debet carcerationis metum incutere ad finem extorquendi Matrimonium, quia Stuprator tenetur ex se secundum leges illud celebrare.

10. Sed nos putamus, in utroque exemplo esse validum Matrimonium, quia in utroque abest injustitia, & coactio. In secundo exemplo, id est, in Judice jam conceditur ab adversariis: in primo probatur, quia tunc Cajus dicens, Duc meam filiam, secus te accusabo, & non se illicitè gerit, nam si rectè, & attentè res expendatur, Cajus non comminatur

accusationem, nec Titium absolute cogit, sed sub conditione proponit, ut, si Titius velit evitare accusationem, cui ipse causam libere dedit, & quam sine peccato deserte Cajus potest filiam libere ducat. Nihilominus, (ut dixi) non nego propter extrinsecam Doctorem auctoritatem, atque eorundem non contemnendam rationem, posse illorum opinionem probabilem reputari.

Matrimonium contractum ex metu injusto, seu gravi, seu levi, sed non incusso, ad Matrimonium extorquendum.

11. Omnes conveniunt, hoc Matrimonium esse validum, nam si quis v. gr. ob timorem mortis ab inimico suo injustè inferendæ, eligeret sua prædia mihi vendere, ut expeditius à patria discederet, mortemque vitaret, valida esset venditio; quia timor ab inimico illatus, cum non fuerit directus, ad extorquendam venditionem, venditionem inficere non potest. Idem ergo in Matrimonio, & idem in votis, docet merito Sanchez, & alii que.

Matrimonium contractum ex metu, seu gravi, seu levi incusso à causa extrinseca non liberato, g. à Naufragio.

12. Omnes pari modo consentiunt, hoc Matrimonium validum esse. Ratio est, quia sic homo non ab alio, sed à se ipso impulsus eligit illud remedium Matrimonii, tanquam conducens ad liberationem suam: id, quod non est ex metu Matrimonium contrahere, sed ex amore sui boni. Adde, ut num. præced. dictum est, consensum Matrimonii non posse infici à timore illo concepto ex naufragio nulla ratione incusso ad extorquendum ipsum Matrimonium.

Matrimonium ex metu dolo, an sit validum?

13. Hic incidit auditu jucunda quaestio, quæ in ipsa narratione casus commodius agitabitur.

Titius, vir pius, cupiens Cajum per familiarem suum à malo animæ statu subducere, quod obtinere non facile poterat, nisi contracto per ipsum Cajum Matrimonio cum Amasia, quam cæco amore captus deperibat,

Ggg 3. hoc

f. Dis. 11.
in Deal.
c. 2. §. 6.
n. 11.
C. sig. p.
sic. 11. de
eo, quibus
xii in ma-
trim. C.
Requisi.
C. Glos.
de spons.
H. Av.
qu. 4. §.
6. V. de
rendis. 2.
the Bari.
Sic. Dia-
man. ab.
i. Sanc. 14.
d. 17. n. 1.
Debo. h.
Inff. d. 11.
n. 141.
Pont. 14.
c. 18. n. 1.

e. Sanch.
lib. 4. ma-
tr. d. 12. n.
3. & lib. 4.
in dec. ca. 3.
n. 4. alie-
que.

hoc artificio usus est. Dum opportunè amicus levi correptus febricula in lecto decumberet, medicum exoravit, ut gravibus verbis affirmaret, hominem maligna, ac periculosa febre laborare. Morem amico gessit nimis indulgens medicus. Unde Titius Cajo persuadere potuit, ut Amasiam legitimè duceret, ne periculum subiret in pravo statu decedendi. Quare denunciationibus consuetis, Episcopi auctoritate dilatis, matrimonium coram Parocho, & Testibus, tota lætante familia, quæ id maximè peroptabat, lecto decubens cum ea puella contraxit. Eo autem vix celebrato, stratagemma illi aperuit Titius, ne scilicet diutius in ea mortis imminentis trepidatione amicum detineret. Et res profectò commodè processit, nam Cajus inito conjugio libens acquievit. Obiit tamen occasione Theologis disputandi de duobus. Primò, an id potuerit prudenter, & sine peccato moliri Titius, & Medicus cooperari?

Secundò, an Matrimonium illud extortum ex metu ægritudinis non veræ, & incuslo opera Titii, eo ipso, sine nova ratificatione, validum fuerit? Quoniam vero prius ex his hujus loci non est, agamus solum de posteriore.

a Delugo de Instit. d. 22. n. 169.

14. Respondeo Tres non absimiles casus inducit, resolvitque Delugo, a si fingas, inquit, advenire hostes justè occisuros cives omnes præter Religiosos, quibus nolunt nocere, & Petrus circumventus ex metu occisionis, Religiosus fiat, professio valebit. Item Secundò, si fingas revelationem, quia Deus iratus Petro propter ejus peccata vult, anno sequente eum de medio tollere, nisi respiscat, & Petrus eo metu Religiosus fiat, ut imminentem mortem fugiat, Professio valebit, redditque rationem, quia, inquit, ad iritationem causandam, requiritur, ut metus sit injustus secundum se, id est, ut sit de malo injustè ferendo: at in casibus dictis, licet metus sit causatus à dolo, seu per dolum; tamen ipse metus in se justus est; justè enim timemus mala propter nostra peccata. Cum ergò ex alia parte dolo, & error non fuerit circa substantiam, non est, unde irrita sit illa Professio. Ex eadem doctrina infert numero 170. Tertium casum, videlicet, validam fuisse Professionem cujusdam Adolescentis, quem cum

meretrice in lecto cubante, amicus quidam deterruit, immisso igne per funiculum fulsurre unctum, quem prius, foramine subtili, à cubiculo inferiore ad lectum usque alligaverat; nam cum repente lectulus immisissum fuisset in pœnam sui peccati, ad ordinem Religiosum se contulit, & laudabiliter ibi vixit, re nunquam à deceptore detecta. Professio enim illa, licet ex metu facta fuerit, non tamen ex metu formaliter injusto; sed ex dolo dicto, quare valida omninò fuit. Hæc ille. Quæ omninò militat in casu nostro de Matrimonio Caji, cum in hoc par sit ratio Matrimonii, & Professionis, ut idemmet Delugo indicat dicto numero 169. Doctrina hujusmodi, sic se habet, si placet utere, secus illam corrigere.

§. III.

De peccato, & obligatione incipientis matrum ad Matrimonium. Remissivè.

b Suprad. 3. de hoc. c. 2. §. 2. a nu. 8. vide etiam in mos. lib. 1. in Dec. 1. c. Diana p. 11. Tr. 1. de imp. ped. 17. §. 2.

1. **D**E his satis dixi in b superioribus, ea enim sunt hic proportionaliter applicanda. Quid autem faciat Judex, ne puella ad Matrimonium cogatur, & quando, quare ratione possit illam custodire in Monasterio Monialium, vide apud Dianam. Denique, an peccet, qui coactus metu Matrimonium contrahit, dixi supra. d

CAPUT VII.

De Matrimonii ratificatione, quando illud validum non fuit.

1. **T**Riplici modo nullum esse Matrimonium universaliter contingit. Primò, per defectum consensus, sive, quia is fuit fictus, sive, quia fuit coactus, verbi gratia, ex metu. Secundò, per defectum habilitatis personarum, ut si qui contraxerunt, impedimento dirimente laborabant. Tertio, per defectum solemnitatis inducæ à Tridentino, & puta, si in Matrimonii consensu de presenti non adfuit præsentia Parochi, & Testium.

c Trident. sess. 24. c. 1. de matr.

2. **Q**uan-

statim conualefcit Matrimonium, cum cætera requisita permaneant.

8. Ex hac sententia sequitur non esse Bertæ opus, certiorē facere Titium de nullitate Matrimonii, quia satis est, si ipsa sola, quæ non verè consenserat, consentiat verè.

9. Utraque ex his sententiis probabilis est; hanc tamen posteriorem, utpotè magis expeditam, ego libenter eligo.

An in ratificatione huius Matrimonii sit opus externi signis.

10. Verum, adhuc inquires Primo, ut conualefcit prædictum Matrimonium; debet ne externè exprimi. consensus ab eo, qui fictè, vel coactè consenserat? (utrum necessario iterum coram Parocho, quæretur mox §. 4.)

11. Respondeo cum necessaria distinctione. Si Matrimonium est deficiens, quia unus dumtaxat ex conjugibus, fictè, vel ex metu consensit, qui certe est casus de quo hæcenus est disputatum, probabilius cum Bossio, a & cum Sanch. b iudico, non esse opus ejusmodi externa expressione, sed satis esse occultum, & internum mentis consensum, & post quodcunque tempus, posito, quod alter non revocaverit suum verum consensum, sicuti ex eodem Sanch. num. 14. & eodem Bossio num. 43. solus internus consensus sufficit in persona capaci professionis ad ratificandam professionem, quam ejusmodi persona fictè, vel ex metu emisit, & tunc accepit Religio. Ratio est, quia hic præsens consensus cum illo antiquo, qui jam fuit externus, & quidem in persona habili, ut supponimus, sufficienter sensibilis est, & aliis innotescit, aptusque est consequenter ad Matrimonii Sacramentum, & ad Clem. VIII. professionem Religiosam.

12. Hanc sufficientiam, quia non agnoscitur Cascit (certe valde probabiliter) Pontius, c ideo requirit, omninò dictam Matrimonii ratificationem debere esse externe exhibitam, sicuti Henríquez, & Rebellius d apud eundem d Henríq. Bossium propter eandem rationem volunt, & Rebell. ratificationem prædictæ professionis signo ap. Bossium aliquo externo exprimi debere. Immo ex c Pont. lib. Pontio e necessario iterum coram Prælato, qui 4. c. 25. n. de novo acceptet. Sed de his pertinentibus ad 12.

ratificationem professionis, cum sint extra nostram materiam, vide Delugo, f. Auctorel. que apud ipsum citatos.

13. Si vero uterque conjux forte fictè, vel coactè initio consensit; tunc enim verò debet, ut docet Sanchez, g & b Pontius utriusque consensus externus accedere, nam in hoc casu, utriusque consensus fuit nullus, & nec ex parte quidem illud fuit Matrimonium inchoatum, & sensibile, ut requirit ratio Sacramenti; quare uterque de Matrimonii nullitate debet admoneri, ut iterum legitime uterque contrahat.

14. Inquires Secundò. Quid faciat vir v. g. si ei affirmet mulier, se contraxisse fictè, vel coactè, quamvis præsentè Parocho, & Testibus, addatque, nolle nunc ratificare, poteritne vir fidem ipsi habere, & aliam sibi Sponsam conquirere?

Respondeo. Si manifesta sint indicia, unde mulier ostendat, veram fuisse fictionem, vel coactionem, potest illi habere fidem, immodò debeat, & si res sit dubia, & possit exquiri veritas, debitam moraliter diligentiam vir adhibere, obligabitur, veritateque comperta, aliam sibi uxorem poterit vir eligere: seclusum nequaquam, Lege id latius apud Bossium. k

15. Inquires Tertiò. Si is, qui fictè, vel ex metu cum Berta v. gr. contraxit, noscens, hoc Matrimonium esse invalidum, aliam v. gr. Mariam rite ducat, sed deinde, quia fictionem, merumve probare non potest, cogatur ab Ecclesia, etiam per excommunicationem, ut cohæret cum Berta, quæ verè, & coram Deo sua non est, poteritne à Berta debitum petere, & eidem reddere?

Respondeo. Illam excommunicationem in foro conscientie non ligare, & non posse petere, nec reddere, nimis est manifestum, quia sic clare fornicationem coram Deo committeret; ut habuisti in superioribus Tractat. de l'impediment. & ita docet cum communi S. Thom. m & Sanchez. n

§. II.

Ratificatio Matrimonii invalidi ex aliquo impedimento.

1. Certum est, debere revocari ab utroque conjugum consensum, si cessante impedimento, velint Matrimonium validum efficere, ipsique cognoscunt, tale impedimentum nunc adesse. v.g. contraxisti ante debitam ætatem cum Berta, vel cum consanguinea, &c. debes accedente ætate, vel dispensatione, tu, & Berta, vel consanguinea nullitatem ejusmodi Matrimonii scientes, iterum, per novum consensum expressum verbis, Matrimonium initi. Ratio est, quia primus ille utriusque consensus, cum fuerit circa personas inhabiles, nulla ex parte fuit Matrimonium. An hic novus consensus debeat fieri in præsentia Patrochi, & Testium quarum §. 4.

2. Quæstio igitur hic illa, & quidem gravissima est, an, quando unus dumtaxat ex conjugibus sciens impedimentum, contraxit, alter vero contraxit bona fide, illud nesciens, an inquam, sublato impedimento, non solum ille, qui impedimentum scivit, vel fortasse nunc scit, debeat de novo contrahere, quod certum est debere, verum etiam oporteat, alterum, qui nihil scit de impedimento certior fieri de illo, ut de novo, si velit, Matrimonium validum efficere liberè, & ipse contrahat, cum antea nulliter, ut dictum est, contraxerit.

3. Tres sunt sententiæ. Prima, ut convalescat dictum Matrimonium, requirit, ut uterque de novo consentiat, & Matrimonium contrahere legitimè intendat; quare debet conjugum, qui nullitatis est inscius, fieri dicta nullitatis conscius (non est autem necesse, causam nullitatis illi aperiri.) Ratio hujus primæ sententiæ est, quia, nisi ita fiat, semper judicabimus, consensum novum non esse de Matrimonio nunc contrahendo, sed solum esse Approbationem primi consensus, seu perseverantiam in illo, qui consensus, cum fuerit nullus, Matrimonium constituere non potest. Ita Sanchez, & aliique, quibus addè Averlam, b qui affert discrimen, inter hunc casum, & illum, qui à nobis, ut probabilis exceptus est, §. preced. n. 5. de altero conjugis fide, vel coactè consentiente: ibi enim deerat solum ex parte unius veritas, & libertas consensus, ideo

Tamburinus de Sacramentis.

que hic solus erat supplendus: at in casu præsentis totus actus, tum internus, tum externus ex parte utriusque nullus est, qui ex parte utriusque est inter personas inhabiles, & ideo totus renovandus.

4. Secunda sententia asserit, requiri quidem utriusque consensum, sed non esse necesse, ut ullo modo alteri indicetur nullitas, seu impedimentum, cum sufficiat, si uxor v. gr. obtineat à viro nullitatis prorsus ignaro, ut pro sua, scilicet uxoris consolatione, renovet consensum jam factum, & renovante viro, renovet etiam ipsa uxor. Ratio hujus sententiæ est, quia tunc conjuges sunt habiles ad Matrimonium (Jam enim, ut supponimus, cessavit impedimentum) ergo si mutuo consentiant habetur (inquit hæc sententia) quod requirit essentia Matrimonii. Ita Sorus, aliique.

5. Tertia sententia affirmat, satis esse, ut solus conjux conscius nullitatis de novo consentiat per aliquem actum externum, sive verbis, sive factis, v. gr. per copulam maritali affectu habitam, nec esse necesse, ut alter ignarus ullum consensum det. Quare hæc sententia ait, opus non esse, ut alter admoneatur de nullitate Matrimonii, ne in confuso quidem; nam ipso reddente copulam petitam ab alio conjugis, jam adest sufficiens ejus, isque externus consensus, scilicet redditio hujus, ut relata ad consensum primum non revocatum, quamvis tunc invalidum, quia hæc redditio conjuncta cum dicta petitione alterius, sufficienter contractum Matrimonii novum constituere poterit. Ita Ledes. d. aliique.

6. Prima sententia ex dictis omnino tenenda est; An vero & duæ postremæ saltem, aliquando sint probabiles jam subdo. Et quidem Sanchez, Boss. Castrop. docent, quando gravia incommoda timerentur, si conjux fieret conscius nullitatis Matrimonii, sicque admoneretur, ut novum consensum juxta primam sententiam præstet, tunc posse in praxi excipi secundam sententiam: ea autem gravia incommoda sunt ex dicto Sanchez, e si esset probabilis timor scandalis, vel infamie, scilicet, si adesset periculum, v. gr. quod vir nullitatis admonitus, noller denuò contrahere, quo pacto remaneret fœmina remedio destituta, cum impedimentum illud probare non posset, maximè, quando adest proles. Atque hoc periculum facilius occurrere posse in fœmina, quam in viro, advertit ibidem Sanch.

Hhh

7. Quod

c Sor. Rodr.

Henr. alii-

que apud

Castrop. l.

c. 2. apud

Aver. l. c.

sect. 5.

Boss. lib. 2.

73. vocans

hanc sen-

tentiam

probabi-

lem quam

etiam se-

quentur

Filluc. &

Bonc. ap.

en. de 2

Boss.

d Led. s. a-

liquo quos

citans.

Sanch. lib.

2. disp. 36.

nu. 2. &

Boss. l. c.

nu. 72.

e Sanch.

Boss. Ca-

strop. loc.

cit.

7. Quod si, dum dicta gravia inconvenientia timentur, non possit vir induci, ne ad consensum quidem jam explicatum in secunda Sententia, posse tunc licite excipi tertiam Sententiam docent Sanchez, & Boss. nam Castrop. de hac tertia Sententia loc. cit. non meminit.

a Sanchez.
l.c. d. 36.
nu. 7.
Boss. l.c.
nu. 77.

8. His nihilominus non obstantibus, assero cum Pontio, & Aversa loc. cit. primam sententiam esse, semper excipiendam, exclusa prorsus secunda, & tertia, quia semper in praxi conjux nullitatis sui Matrimonii ignarus, dum, sive expresse, ut dicit secunda sententia, sive tacite, ut dicit tertia, de novo consentit, semper, inquam, conjux judicabitur in Matrimonio antiquo, quod est invalidum, persistere, non vero novum facere velle. Quomodo ergo securi erimus de nova Matrimonii validitate? Quod certe inconveniens non adest in casu præced. §. num. 5. ubi actum est de altero conjuge fictè, vel meticolosè contentente: nam ibi non est renovandus actus, seu consensus ab altero, qui verè consentit, validus enim fuit ex parte sua, at supponitur nunquam fuisse revocatus, at in hoc præsentis casu, cum debeat renovari actus, quia fuit nullus, non est fidendum illum à conjuge renovari, nisi ab eodem sciatur nullitas præcedens, ut dictum est num. 3.

Lege Pontium cit. qui, inter cætera multa, confirmat nostram sententiam ex eo, quod, quandoque Matrimonii nullitas taceatur, semper consensus extorquebitur per dolum; si ergo dolus est consensus, voluntarius non erit ergo nullo modo aptus ad contractum Matrimonii constituendum.

§. III.

An Matrimonium coram Parocho, & Testibus invalidè celebratum, sit coram iisdem renovandum?

1. **H**Ac in re certum est, quando impedimentum est publicum, vel ad forum contentiosum deductum, vel periculum est, ne detegatur, vel potest probari, saltem duobus Testibus, certum est, inquam, tunc, quando ablato impedimento renovandus est consensus, renovari debere coram Parocho, & Testibus. Ratio est manifesta; quia illud Matrimonium, quod potest probari, esse nullum,

nec in se fuit Matrimonium, nec in facie Ecclesie; ergo, ut convalescat, necessaria est juxta Tridentini dispositionem, præsentia Parochi, & Testium, qui apud Ecclesiam testati, & probare possint ejus Matrimonii validitatem.

2. Rectè autem cum Henriqu. notat Sanchez b si impedimentum fuit deductum ad forum contentiosum, & non probatum, nec probari possit, tunc impedimentum esse, ac dici occultum, Notat item si tres, vel quatuor audierint impedimentum ex relatione dumtaxat conjugis, adhuc illud esse occultum, quia tota ejusmodi testium efficacia reducitur ad dictum & confessionem unius conjugis.

3. Quæstio igitur est, an quando impedimentum est occultum, scilicet non est ex iis, quæ diximus num. 1. debeat, eo impedimento sublato, renovari iterum coram Parocho, & Testibus dictum Matrimonium, quod jam coram iisdem fuerat celebratum. Duæ de more sunt oppositæ sententiæ utriusque æquifere Marte pugnant. Altera affirmat, cuius validior ratio est, quia Tridentinum statuit, pro forma substantiali Matrimonii, Parochi, & Testium præsentiam, id, quod propter nimis clara Tridentini verba nemo negat; At, cum forma tunc intervenire debeat, cum actus producit in suo esse (ut habet Baldus) nunc autem producit Matrimonium, quando de novo renovatur consensus, ergo nunc debet adesse forma inducta à Tridentino. Adde, sic, Teste Comitolo apud Bossium mox citandum, respondisse Clementem VIII. sic declarasse Sacram Cardinalium Congregationem, sic Romanam Rotam sæpè, ne dicam cum Delug. semper decidisse.

4. Si Doctores pro hac parte militantes cognoscere, saltem præcipuos, velis, eos habes apud Boss. sed præcipuus, & quidem omnium fortissimus est Pont. f cui accedit Delug. hanc sententiam tanquam certam supponens.

5. Altera sententia, eaque negativa docet, non esse necessarium dictorum iteratam assentiam, sive nullitas Matrimonii primo initi contracta fuerit ex defectu consensus unius, sive utriusque, sive ex quocumque impedimento occulto, & sive bona, sive mala fide (ut notat Boss. b) dicta nullitas fuerit contracta. Ratio præcipua hujus sententiæ tendens

ad solutionem rationis sententiæ præcedentis, est, quia Tridentinum dat quidem Matrimonio pro forma substantiali dictam præsentiam, at non Matrimonio, quando renovatur, sed quando celebratur in facie Ecclesiæ; in facie autem Ecclesiæ tunc fit contractus Matrimonii, quando primo celebratur: & quamvis tunc propter impedimentum invalidus re vera contractus ille sit, tamen exterius, in quo solum Ecclesia iudicat, apparet validus, & cum Tridentinum intenderit solum posse illud Matrimonium idoneis testibus probari, id solum (quod ad hoc sufficit) ab ipso statutum fuisse, dicendum est. Adde, sic decrevisse Pium V. sic declarasse Sacram Cardinalium Congreg. sic Romanam Rotam apud Bossium & decidisse.

6. Vides utramque sententiam ad se Pontificem, Cardinales, & Rotam advocare? Sed certe pro neutra convincunt eiusmodi testimonia, sive, quia non constant authenticè, sive, quia, cum utraque sententia sit probabilis, modo unam, modo alteram Patres illi sequuntur, sive, quia modo timent publicitatem, modo nequaquam, &c.

7. Pugnant pro hac sententia plures sunt, quam pro priore, quos Castropal. b citat & Aversa, c alique, quos citat sequiturque Bossius, d Navarrum denique ab utraque sententia pro se asseri non est inuile scire.

8. Utraque ergo opinio probabilis merito est. Sanum nihilominus est consilium, advocare Parochum, Testesque quantum fieri potest in renovatione dictæ Matrimonii, ut licet de nullitate Matrimonii aditus præcludatur; Quando autem subest aliquod periculum, si Parochus advocandus sit, optimum remedium est, ut Confessarius obtineat ab eodem Parocho licentiam assistendi, qua impetrata, advocatis duobus fidei Testibus, in solitario cubiculo Matrimonium revalidetur. Cæterum, si neque hoc facile fieri possit, tuto amplectitor secundam sententiam, scilicet negativam, nam revera hæc (ut habet loco citato Bossius) hodie communiter à piis, & doctis viris in praxim deducitur, eamque in praxi servari, testatur Seraphinus. e

9. Atque in hoc casu, si receptæ antea jam

fuerant Benedictiones Ecclesiæ, nec erunt repetendæ, post revalidationem; Nam satis est, eas semel in facie Ecclesiæ fuisse receptas; præterquam, quod in hac re, quæ non est de essentia Matrimonii, satis exulat periculum scandali, & notæ conjugum ex Sanchez.

10. Inquires Primò. Si ipsi uni tantum Parocho, vel uni tantum ex Testibus notum fuerit impedimentum eo tempore, quo prima vice contractum fuit Matrimonium, quando deinde sublato impedimento renovabitur, debet ne in hac sententia coram Parocho, & Testibus renovari?

Respondeo, nequaquam, quia unus tantum Testis non facit impedimentum probabile in foro externo, & ex alia parte illi Parochus, & Testes sunt apti ad testificandum contractum Matrimonii secundum formam ab Ecclesia præscriptam; non enim ipsi Testes esse debent validitatis Matrimonii, sed contractus Matrimonii, quem certe, ea unius cognitione non obstante, testari satis possunt. g Coninch. Ita, Coninch. g alique contra Sanchez. h re. d. 24. dub. quirentem in hoc casu præsentiam Parochi 10. nu. 84. & Testium in restauratione Matrimonii, quia h Sanchez. l. secus non poterunt (ait) testificari de Matrimonio valido. Verum, ut vidimus, ii, de contractu Matrimonii testificari debent, & jam 10. possunt, non de validitate.

11. Inquires Secundò. Quando Pontifex apponit in Brevi alicujus dispensationis concessæ ad revalidandum Matrimonium contractum cum occulto impedimento, hæc, vel similia verba (si ita est, cum eis dispensa, ut inter se publisè, & servata forma Tridentini contrahant) necessarium ne est, ut id fiat coram Parocho, & Testibus?

Respondeo. Non esse necesse docet Sanchez, i quamvis enim (ait) non possit tunc Delegatus dispensare, ut occulte celebretur Matrimonium, tamen potest dispensare in impedimento, quo per dispensationem cessante, jam ex doctrina data poterunt conjuges inter se solos Matrimonium celebrare. Huic decisioni allata à Sanchez se opponit toto conatu Guttier k dicens, opinionem Sanchez esse singularem, & periculofam. Ratio præcipua est, inquit, quia Pontifex in iis verbis dat formam Delegato, ut nō possit dispensare, nisi servata dispositione Trid. quod, cum

Hhh 2

requi-

f Sanchez. l. c. nu. 13.

g Coninch. d. 24. dub. 10. nu. 84. h Sanchez. l. 2. matr. d. 37. num.

i Sanchez. l. c. nu. 9.

k Guttier. de matr. c. 47. a nu. 6

requirat presentiam Parochi, & Testium, si illam non adhibeat, nihil poterit Delegatus. Verum respondebit Sanchez, formam à Tridentino impositam, ut modo ipse Sanch. dixit, esse, ut semel illa presentia adsit, quando scilicet in facie Ecclesie fit contractus. Cum igitur in casu nostro tunc adfuerit presentia Parochi, & Testium, satis, superque servata est forma à Tridentino requisita. Ita Bossius sanè a probabiliter.

a. Boss. de
matr. ca. 2.
nu. 31.

5. IV.

An Matrimonium invalidum ex metu ratificetur per copulam simili metu extortam?

1. **E**X dictis oritur quaestio, an, si Matrimonium contractum in facie Ecclesie iniisti cum aliqua puella ex metu, & deinde simili metu cogaris ad habendam copulam, illamque tu habeas eodem metu coactus, sed ex affectu maritali, quem affectum, saltem tacite habeat, ut supponimus puella. An, inquam, etiam ratifices Matrimonium, & consequenter illud jam validum in posterum remaneat?

2. Negant plures. *b* Ratio est (inquiunt) quia, qui cogitur agere praedictam copulam, eandem imminutionem libertatis patitur, quam, qui cogitur ad contractum Matrimonii per verba de presenti, ergo pari modo ipsi injuria fit, & consequenter Matrimonium hoc, ut potè per metum extortum, invalidum erit. Confirmatur, quia, si secus esset, non proficuum satis fuisset libertati Matrimonii.

3. Affirmant non pauciores & asserentes, rationem esse, quia durum videtur eum, cui metus incutitur ad habendam copulam, obligare, ut non possit consentire sponte ad Matrimonium illud, ut sic effugiat peccatum, eundemque poni ab Ecclesia in bivio satis duro, ut ipse, vel peccet mortaliter, vel patiat grave damnum, quod ex eo timore expectare debet. Hoc voluisse Ecclesiam non est praesumendum. Unde dicendum est, Ecclesiam solum voluisse providere libertati Matrimonii, quando ipsum per verba de presenti contrahitur; & merito, quia tunc periculum

coactionis frequenter occurrit, nihil autem curasse, quando ratificatur per copulam, quia modus hujus coactionis rarissimus est. Ulterior autem ratio, eaque à priori hujus posterioris sententiae esse debet, quia in hoc actu, quo quis spontè eligit Matrimonium quasi in remedium evitacionis peccati, homo non consentit ex vi metus illati, sed ex se ipso, & ex vi suae spontanea libertatis volentis effugere peccatum.

4. Confirmatur. Nam invalidatio Matrimonii meticulousi decreta ab Ecclesia est potissimum, & immediatè in favorem particularium Fidelium, ergo potest Fidelis cedere juri suo, suoque favori, & sic validè contrahere. Et sanè idem dici potest in sententia nostra, quae judicat, Matrimonium meticulousum esse jure naturae nullum, talis enim est, quia, ut supra indicavimus, injuria fit contractanti: at contrahens juri, quod ex hac injuria habet, cedere pari modo, si velit, potest.

5. Neque dicas: Decreto Ecclesiae irritanti matrimonia clandestina non possunt Fideles cedere; ergo neque Decreto irritanti hoc Matrimonium meticulousum. Ne id dicas, inquam, nam Decretum de clandestino est latum immediatè intuitu ipsius Matrimonii, & potissimum intuitu Ecclesiae, ut ei constare possit de contractis Matrimoniiis, id, quod non officit casui nostro.

6. Verum adhuc dices. Sicutia affirmatur, in copula metu extorta posse contrahentem cedere juri suo, & velle Matrimonium proficere, ita affirmari posset, idem esse initio, quando contractus Matrimonii per verba de presenti ex metu celebratur, ergo simili modo tunc is, qui metum patitur, poterit juri suo cedere, & validum Matrimonium efficere.

Respondeo. Concedit paritatem, & consequentiam Averis. *d* Nobis non est otium id prosequendi.

7. Tantorum virorum duas hasce sententias suis innixas rationibus ni probabiles judicemus, vereor, ne imprudentiae notam apud prudentes incurramus, modò praescindamus à confirmatione num. 4. dicta, sed utamur rationibus, seu conjecturis allatis num. 3.

Finis Tractatus de Consensu.

TRACTATUS